בהמתן של צדיקים. בהכל שותפין (חולין קף ה:): **אבר מן החי.** שנאסר מהם אבר מן השמוטה ומפני אימתו תתכו עמדיו אבר מן המי והמילו תתתיו שלא יבין: **המזמרים עלי.** לתרף ולגלף: **ובידי המיסרן.** כח מדי להלמין עליהן: **לנגדי.** היה חולק עליו: **קולר.** שלשלת של ברזל שנותנין שם המוכתרים למלכות להרינה: **זמרא.** לשורר בפיה המשתאות: **מר שבר.** יהא מר: **דמנא.** כעור: **מארגיזא.** שם מקום: **קנאה.** כעס מחמת לער שלערו: קנאה הוא לשון שאדם מתעבר על ריבו או על ריב אחרים כמו קנא קנאתי (מלכים א יט) וכמו בקנאו את קנאתי (מנחמ׳ כה): **צעקת הגימא.** שגזל ממנו ויורד לחייו לשערי מזונותיו: **כ״ל״א.** היו עושין עטרות לחתנים ים של זהב (ב) וכסף (ג) לבוטות ומלבוטות בעפרית ומלא שקורין מי״ל רש של ורד והדס (ד): **בפילמוס.** מיל שהעלה אספסיינוס קודם שבא טיטוס עליהם: **ועל האירוס.** מפרש בפרק בתרא דסוטה (ד׳ מט:) טבלא דחד פומא והוא זוג המקשקש: **רב הסדא.** תלמידו של רב הונא הוה ולא היה משיב בפניו וכי קם רב הונא אמר ליה רב חסדא לרש גלותא קרא כתיב: מה ענין כו׳. והלא מצנפת מבגדי כהונה הוא: **האלהים מדרבנן.** אינו אסור אלא מדרבנן וקרא בעטרה של מלך מיירי שהיה מתנבא שתבטל הכהונה ויגלה לדקיהו בבבל: **וחסדאין מיאך.** חסודים ונאים דברין: **שלמים.** מלומלמים והכי קאמר קרא אם שלמים מזונותיך וכל שכן אם רמים: **כן נגזו יעבר.** אמר הן משולים לעובריס בנהר על ידי גזזה שבגזזה עוברת כך גזזו מהן לגלגה וירבו[7]: **ועניתיך**

בהמתן של צדיקים. דגנאי הוא לגדיל שאוכל דבר אסור ולהכי לא פרק גבי ר׳ ישמעאל שקרא והעה בפרק קמא דשבת (דף יג:) וגבי יהודה בן בתירא שהרג עד זומם (תענית דף עח:) ובהמה דפ״ב דכתובות (דף כה:) דהעלו עבד לכהונה על פיו לא גרים ליה ר״ת אע״פ שיש שם אכילת איסור תרומה לאשתו ולבניו שהן אסורין בתרומה מ״מ כיון שהכהן עצמו אין נכשל באכילת איסור אין סברא להקשות ורב ירמיה בר אבא דאשתלי ועיטים קודם הבדלה (פסחים דף קו:) אע״ג דאמר התם (דף קה.) דמיתתו באסכרה ובראש הסנה (דף כח.) בשיש תבשילא דבנלאי בעומת רבא דמערבא אין דבר מגונה כל כך אכילה של היתרא בשעת האיסור[8]: **והוא ימים הללים.** בפ׳ בתרא דחגיגה (דף קטו:) דרש׳ דוש בעניין אחר גמ׳ ידוש אהרן (ויקרא י) אע״פ שהפיל לך חלליה אתה דוש: **השכם והערב עליהן.** דרש דוש כמו דמדומי חמה (שבת דף קיח:) אע״ג דאמר בנבא קמא (דף נב.) המוסר דינו לשמים הוא ענש תחילה הא אמר ר״מ דאית ליה דינא בתרעא אי נמי השכם עליהם לבית המדרש קאמר לעסוק בתורה:

זמרא מנא לן דאסור. פי׳ בקונטרס לשורר בפיה המשתאות וכן משמע מדקאמר וליעלא ליה[9] מהכא בשיר לא ישתו יין ובפרק בתרא דסוטה (דף מח.) תנן משבטלה סנהדרין בטל שיר בפיה המשתאות שנאמר בשיר לא ישתו יין ולאו להתמיר בכיולא דההוא מיבוסלמי[10] דהוה קאים ודמיך ממרא שמתענג ביותר ושיר של מלוה שרי כגון בשעת חופה שעושין לשמח חתן וכלה: **עטרות חתנים.** פירש בקונטרס עטרה ממש ואין נראה דאמר עלה בפ״ב דסוטה (דף מט:) לא שנו אלא של זהב ושל הדס אבל של קנים ושל מילת מותר ואין דרך לעשות עטרה משל קנים אלא עטרות שעושים כעין כיפה ובראש כל אדם דקאמר לאו דווקא בראש ממש אלא למעלה מראש ובמס׳ מדות (פפ״ב דף לא.) תתנן העטרות שבחלונות פירשו נמי הגאונים כעין כיפות מוזהבות שעושין בחלונות ולא הוא כלילא דהכא[11] דהתם דבמה אשה (שבת דף נט:) דקאמר נפוק כמה כלילי בהרדעא ודווקא לחתנים אסרו דומיא דעטרות כלות דמפרש בסוטה (דף מט:) דהיא עיר של זהב ובפרק במה אשה (דף נו.) אמר לא תעשה אשה בעיר של זהב מכלל דבחול שרי אלא דוקא חתנים וכלות אסרו משום שמחה יתירה כדאמרי׳ התם נמי (ב״ב ס:) זה אפר מקלה שבראש בהן גדול. דאותה של כהן הייטב קרויה מגבעת כדכתיב (שמות כח) ועשית להם אבנטים ומגבעות ומפרש ריב״א משום דלהכין הדיוט לא היה כיון דאיתה גדולה קרויה מגבעת אבל של כ״ג היתה קטנה וקרויה מצנפת מיהו אומר ר״י דאשכחן בלשון הגמרא דקרי נמי מצנפת לשל הדיוט בפרק בראשונה ביומא (דף כה.) דאמר נוטל מצנפת של אחד מהן ואפילו היו שוות נקט הכא בראש אלא לאסור אלא לחתנים כדמפרש[12] כעין כ״ג שהוא ראש ושר משראל[13]: הכי

השתא בהמתן של צדיקים בר. אמר ר״ת דלא פרק אלא גבי מילי דאכילה דגנאי הוא לצדיק שאוכל דבר אסור למימרינהו בניהותא כי היכי דליקבלו מיניה אמר ר׳ אשי אנא לא שמיעא לי הא דרבה בר בר חנה וקיימתיה מסברא א״ר אבהו לעולם אל יטיל אדם אימה יתירה בתוך ביתו שהרי אדם גדול הטיל אימה יתירה בתוך ביתו והאכילוהו דבר גדול ומנו ר׳ חנינא בן גמליאל האכילוהו ס״ד[14] **השתא בהמתן של צדיקים** אין הקב״ה מביא תקלה על ידם צדיקים עצמן לא כ״ש אלא בקשו להאכילו דבר גדול ומאי ניהו אבר מן החי שלח ליה מר עוקבא לר׳ אלעזר בני אדם העומדים עלי ובידי למסרם למלכות מהו שרטט וכתב ליה[15] אמרתי אשמרה דרכי מחטוא בלשוני אשמרה לפי מחסום בעוד רשע לנגדי[16] אע״פ שרשע לנגדי אשמרה לפי מחסום שלח ליה קא מצערי לי טובא ולא מצינא דאיקום בהו שלח ליה[17] דום לה׳ והתחולל לו דום לה׳ והוא יפילם לך הללים חללים השכם והערב עליהן[18] לבהמ״ד והן כלין מאיליהן הדבר יצא מפי ר״א ונתנוהו לגניבא בקולר שלחו ליה למר עוקבא[19] זמרא מנא לן דאסיר שרטט וכתב להו[20] אל תשמח ישראל אל גיל בעמים[21] ולישלח להו מהכא[22] בשיר לא ישתו יין ימר שכר לשותיו[23] אי מההוא ה״א ה״מ זמרא דמנא אבל דפומא שרי[24] קמ״ל א״ל רב הונא בר נתן לרב אשי מאי דכתיב[25] קינה ודימונה ועדעדה א״ל[26] מתוותא דארץ ישראל קחשיב א״ל אטו אנא לא ידענא דמתוותא דא״י קא חשיב אלא רב גביהא מארגיזא אמר בה טעמא כל שיש לו קנאה על חבירו ודומם שוכן עדי עד עושה לו דין א״ל אלא מעתה[27] צקלג ומדמנה וסנסנה הכי נמי א״ל אי הוה רב גביהא מבי ארגיזא הכא הוה אמר בה טעמא רב אחא מבי חוזאה אמר בה הכי כל מי שיש לו צעקת לגימא על חבירו ודומם שוכן בסנה עושה לו דין א״ל ריש גלותא לרב הונא כלילא מנא לן דאסור א״ל מדרבנן[28] דתנן[29] בפולמוס של אספסיינוס גזרו על עטרות החתנים ועל האירוס אדהכי קם רב הונא לאפנויי א״ל רב חסדא קרא כתיב[30] כה אמר ה׳ אלהים הסר המצנפת והרם העטרה זאת לא זאת השפלה הגבה והגבוה השפיל וכי מה ענין מצנפת אצל עטרה אלא לומר לך בזמן שמצנפת בראש כ״ג עטרה בראש כל אדם נסתלקה מצנפת מראש כ״ג נסתלקה עטרה מראש כל אדם אדהכי אתא רב הונא אשכחינהו דהוי יתבי א״ל האלהים מדרבנן אלא חסדא שמך וחסדאין מילך רבינא אשכחיה למר בר רב אשי דהוה גדיל כלילא לברתיה א״ל לא סבר לה מר הסר המצנפת והרם העטרה א״ל דומיא דכ״ג בגברי אבל בנשי לא מאי זאת לא זאת דרש ר׳ עוירא זימנין א״ל משמיה דרב אמי וזימנין א״ל משמיה דרב אסי בשעה שאמר הקב״ה לישראל הסר המצנפת והרם העטרה אמרו מלאכי השרת לפני הקב״ה רבש״ע זאת להן לישראל שהקדימו לפניך בסיני נעשה לנשמע אמר להן לא זאת להן לישראל שהשפילו את הגבוה והגביהו את השפל והעמידו צלם בהיכל דרש רב עוירא זימנין א״ל משמיה דרב אמי וזימנין אמר לה משמיה דרב אסי מאי דכתיב[31] כה אמר ה׳ אם שלמים וכן רבים וכן נגזו ועבר וגו׳ אם רואה אדם שמזונותיו מצומצמין יעשה מהן צדקה וכ״ש כשהן מרובין מאי וכן נגזו ועבר תנא דבי ר׳ ישמעאל כל הגוזז מנכסיו ועושה מהן צדקה ניצל מדינה של גיהנם משל לשתי רחילות שהיו עוברות במים אחת גזוזה ואחת אינה גזוזה גזוזה עברה ושאינה גזוזה לא עברה

ועניתיך

מסורת הש״ס עם הוספות

ב) חולין ג. [ה: ו. יבמות עט: בכורות כח:]. ג) סוטה מט. ד) ערך ע׳ עטר א. בשם רבינו נתנאל. והלא כרש״י סוטה מט:. ד) סוטה דף מט:. ה) [וע״ש תוס׳ שבת יב: ד״ה ר׳ נתן ותוס׳ חולין ה: ד״ה לדיקים ותוס׳ פסחים קו: ד״ה אשתלי ותוס׳ יומא עט: ד״ה ס״ד האמת]. ו) בגמרא ריש הי״ב: מיכא לעיל ו: תוד״ה א״ר יצחק. ז) [וע״ש תוס׳ יומא נה. ד״ה עטל ותוס׳ סוכה ה. ד״ה ולא יכלין].

גליון הש״ס

גמ׳ אי מההוא הוה אסינא הנ״מ זבדא דמנא. עי׳ תענית דף טו ע״ב גרס״י ד״ה ומרא ע). שם מתוותא דא״י. ע׳ שיטין דף כא ע״ל תד״ה אחוי ליה. תוס׳ ד״ה השתא בדסתן וכו׳ דנגאי הוא לצדיק. ע׳ מהרש״ם בהגהותיו רש טוי״ד:

תורה אור השלם

א) אמרתי אשמרה דרכי מחטא בלשוני אשמרה לפי מחסום בעוד רשע לנגדי: (תהלים לט, ב)

ב) דום לה׳ והתחולל לו אל תתחר במצליח דרכו באיש עשה מזמות: (תהלים לז, ז)

ג) אל תשמח ישראל אל גיל כעמים כי זנית מעל אלהיך אהבת אתנן על כל גרנות דגן: (הושע ט, א)

ד) בשיר לא ישתו יין ימר שכר לשתיו: (משלי כ, א)

ה) קינה ודימונה ועדעדה: (יחזקאל לב, ב)

ו) צקלג ומדמנה וסנסנה: (יחזקאל לב, א)

ז) כה אמר אדני ה׳ הסר המצנפת והרם העטרה זאת לא זאת השפלה הגבה והגבוה השפיל: (יחזקאל כא, א)

ח) כה אמר ה׳ אם שלמים וכן רבים וכן נגזו ועבר וגם כן ימך: (ישעיה ח, ב)

הגהות וציונים

ב) [ע׳ בדרש״א בחרישי הלכות פ״ש בתוס׳ ד״ה רשב״ם] (גליון). ג) כ״ה בכל הרשומים והכתיב ובכתב ראשונים. ולקמ״ו שינה בחילוק ב׳ וב׳ (ע׳ תוס׳ לעיל ע״ב ד״ה אר״ יצחק בהירושלמי שבר עיקבא שינה בלשון הרשב״ם, בכתב ראשונים בעבים, וכ״ה בכתיב: ג) צריך לרש״ל ריש ש״ל צבעונית (ריש בדרבינא). ד) נדצ״ל ייעבדו (מהדו״ב). ה) צ״ל לדו (רש״ש). ו) נדצ״ל דיבדרשי״מי (כאר״ב). ז) צ״ל דדבא (רש״ש). ח) צ״ל בדפרישית (רש״ש, וברפ״ר בדם). ט) צ״ל דיד זמר ויינו.

עין משפט נר מצוה

נב א) מ״ר פ״ח מהל׳ חמץ ומצה הל״ט. ס״ק ב׳. חו״מ ס׳ שפח סעי׳ ט. נג ב ג: מ״ר פ״ה מהל׳ תענית הל׳ יח. ס״ק ג׳. מרדכי פ״ק לב״ק ס״ק ל׳. תקס סעיף ג. ומרדכי אלפס בכורות פ״ה דף מד: וכ״מ ס״ק שם סימן ל). נד ה מ״ר: שם הל״ט מרדכי שם בפי׳ ד:

תוספות רי״ד

שלח מר עוקבא לר׳ אלעזר בני אדם העומדים עלי׳ ריש כח בדרי לבוסרן למלכות מהו. שרטט וכתב לי אשמרה דרכי מחטוא בלשוני אשמרה לפי מחסום בעוד רשע לנגדי אע״פ שרשע לנגדי אשמרה לפי מחסום שלח ליה קא מצערא לי טובא ולא מצינא דאיקום בהו שלח ליה דום לה׳ והתחולל לו דום לה׳ יפילם לך הללים חללים השכם והערב לבית המדרש והן כלין מאליהן. א״ר יצחק שתים כותבי׳ ג׳ אין כותבי׳ במתניתא תנא ג׳ כותבי׳ ד׳ אין כותבי׳. פי׳ ג׳ תיכות (כותבין) בלא שרטוט ארבע (אין) כותבין: שלח ליה למר עוקבא זמרא מנא לן דאסור. פי׳ לשורר ולזכר בבית הכשתאות: שרטט וכתב אל תשמח ישראל אל גיל בעמים. פי׳ לא שנא בפה לא שנא בה׳: א״ל ריש גלותא לרב הונא כלילא מנא לן דאסור. פי׳ היו עושים לחתנים עטרות של זהב ושל כסף צבועות ומצויירין בפרחי ומלה שקורין ניל״ל: א״ל רב חסדא קרא כתיב כה אמר ה׳ הסר הכצנפת והרם העטרה וגו׳ מה ענין מצנפת אצל עטרה אלא ליכר לך בזמן שהמצנפת בראש כהן גדול עטרה בראש כל אדם נסתלקה מצנפת מראש כ״ג נסתלקה עטרה מראש כל אדם: רבינא אשכחיה למר בר רב אשי דקא גדיל כלילא לברתיה א״ל לא סבר מר הסר המצנפת והרם העטרה א״ל דומיא דכ״ג בגברי. ואי ק׳ והא תני בשלהי פרק בתרא דסוטה בפילבוס של טיטוס נזרי על עטרות של כלה אלמא שתי גזרות היו בפילמוס הראשון של אספסיינוס גזרו על עטרי של חתנים ובפילבוס אחרון של טיטוס גזרו גם על עטרות הכלה י״ל שאין פתרון עטרות הכלה כעטרית חתנים דהכי אמרינן נבי עטרות חתנים לא שנו אלא של כלה וגפרית אבל של ורד ושל הדס מותר ושבואל אבר אף של ורד ושל הדס אסיר אבל עושה הוא של קנים ושל חלף ולוי אבר אף של קנים ושל חלף אסור ונבי עטרות הכלה אמרינן אבר הבד בר בי חנה עיר של זהב תניא נבי הכי אחרון עטרות הכלה עיר של זהב אבל עושה היא כיפה של כלה אלא דוקא עיר של זהב נאסר לכלה אבל שאר עטרות מותר ולחתנים נאסרו

ליקוטי רש״י

בהמתן של צדיקים. תמלא לה׳ פנחס בן יאיר (סוכה נ.) [חולין ה.]. **הרים לה׳ ותתחולל א״.** המתן לישועתו כמו (שמואל ב יז) אם כה אמרו אליעז דומו לישועתן. ומנחם מכרי לפין דמפה כמו (תהלים קלה) ידום אהרן וגם כן פתר טוב יחיל ודומם (איכה ג) ודומם מוחה לו (תהלים רז ו). **בקולר.** לחבל מלכות (מאמר עמ׳). **מתוותא.** עיירות. עיי״ש בתוס׳ **דא״א.** על שדתתה היל קוסקרו מלון לאן יש שמלי עם זהב שקורין לומ״ל ויש ששון מומר שוויי עם זהב שקורין מרי״ם (שבת נט:). **בפילמוס.** חיל הרומי (עיי״ש בר״ח). **על אספסיינוס.** חיל מלכות אספסיינוס על ירושלים (מהרי״ט עב.). **האלהים.** שנתנה (מהרי״ט עב.). **כה אמר ה׳ אם שלמים וגו׳.** ולמעלה דרשו לענין הלקה נמסכת נזיר אך לא על סדר אלו הגמרא (נחום א. שם).

אי דינא. הוא שמסור ישלם: גמרינן. מהאי מעשה דרב נחמן לשאר גרמי דנזקין דעלמא: ואי קנסא. הוא דקנסיה רב נחמן משום דרגיל היה בכך לא גמרינן מיניה: המטמא. טהרותיו של חברו או מנסך יינו של חברו לע"ז דאע"ג דקמיה מנח ואין הזיקו ניכר משלם[1]: לא חזרו לא. היינו[2] גמרי' מדמע ממנסך: המדמע. ערב חולין בתרומה דהפחית דמי החולין דלא חזו מהשתא אלא להמכר להכניס: להפסד מרובה. מטמא תרומה הפסד מרובה הוא דהו לא חזיא לאכילה מדמע הפסד מועט הוא דהא מזדבן להכניס בדמי תרומה: אף המנסך [בר'] לא חזרו לא. גמרינן מנסך אע"ג דהפסידו מרובה ממדמע ומטמא דהפסידו מועט לגבי מנסך: דהא היין. בשנת: עקירה צורך הנחה. לכיון דכן עקירה להנחה קרע נמלא מעשה שנת ומעשה (ה) עקירה בתין כאחד ולא אמרינן משעת עקירה חייב ממון ומתחייב בנפשו לא הוי עד שעת הנחת תן והכא נמי הגבהת יין לצורך ניסוך הוא ומשלומין וחייב מיתה דע"ז נתן כאחד: לבי אביוני. מקום: נשא ונתן ביד חייב. דהגיל עצמו בממון חברו: מעצמי. בלא אונס: דרי ואמטי. שאי[3] והולך עמנו לבית המלך: ה"מ. דאם נפל ונתן ביד חייב: היכא דלא אוקמינהו. השודדי כוכבים על הממון מעיקרא ע"י האונס אלא הלך ונטל ונתנו להם אבל הכא דאוקמינהו על היין קלייה ומההיא שעתא פטור כי אמטי תו דדהו אמטי: פקיב. קשר: חייב. ואע"ג דקאי עכו"ם ע"ג הממון הוגיל ונפל ונתן ביד חייב: בתרי עיברי נהרא. עכו"ם מצד זה והעמיר מצד זה דאי לא יהבה נהליה לא מצי אנס למשקליה: שותא. מכמורת לדגים או לחיות: לקוייה. לגוזמיה שבר מפרקתו: תוא. היה והוא שור הבר כדמתרגם (דברים ה) תוא[4] ומתר תורבלא תור שור בלא יער: אין מרחמין עליו. ושפיר עבדת דקטלתיה: מסיים מתיבתא דיומא דרבנן. היה מחזר ושונה להם מה שדרש רבי יוחנן אותו היום לפי שר"ל חכם גדול היה ולאחר שנמנו כולן מפי הרב חוזר ומכוונה בדם: בדרא קמא. שנע שורות תלמידים יושבים לפניו זו לפניה מזו: ביתתרקי. תפי"ל בלעז: מסרחי גבייה. גוטת עייניו גדולים ומכסין עייניו: פריטא שפתיה. נקרעה שפתו על ידי מכה:

לאן משום דקנס הוא. והא דמעיקרא לא גזרו על זה כמו על זה למאי דלא מסיק אדעתיה השתא טעמא דהפסד מועט איכא למימר דמעשה דמטמא ומנסך לכך גזרו **כיון** שנפל ביד שבדי כוכבים אין מרחמים עליו. כלומר שפיר מיקרי מסור שדבר גרוע הוא שיקפו[5] מאחר שהרלהו: **השתא** יוני גינהו בר. קשה לר"י דנפ"ב דגיטין (דף מו: ושם ח. ד"ה הא) אמר רבה בר בר חנה חלש על לגביה כו' אמר רחמנא אי בטולך אי בטולא דבר עשו ופרך למימרא דרומאי מעלי מפרסאי אלמא משמע שאז עדיין היו פרסיים בבבל ולכאורה משמע שאותו מעשה היה אחר מעשה שבכאן ואור"י שהפרסים והפקידים היו משתנים והיו פעמים מפרסיים ופעמים מיוונים: דילמון

אי דינא אי קנסא א"ל אי דינא גמרינן מיניה אי קנסא לא גמרינן מיניה ומנא תימרא דמקנסא לא גמרינן דתניא [6] בראשונה היו אומרים [7] המטמא והמנסך חזרו לומר אף [8] המדמע חזרו אין לא חזרו לא מאי טעמא לאו משום דקנסא הוא וקנסא לא גמרינן מיניה לא מעיקרא סברי [9] להפסד מרובה חששו להפסד מועט לא חששו ולבסוף סברי להפסד מועט נמי חששו איני והא תני אבוה דרבי אבין [10] בראשונה היו אומרים המטמא והמדמע חזרו לומר אף המנסך חזרו אין לא חזרו לא מאי טעמא לאו משום דלא גמרינן מקנסא לא מעיקרא סברי כרבי אבין ולבסוף סברי כרבי ירמיה מעיקרא סברי כרבי אבין [11] דאמר רבי אבין [12] זרק חץ מתחילת ארבע ולבסוף [13] ארבע וקרע שיראין בהליכתו פטור שהרי עקירה צורך הנחה היא ומתחייב בנפשו ולבסוף סברי כר' ירמיה [14] דא"ר ירמיה משעת הגבהה קנייה איחייב ליה ממון מתחייב בנפשו לא הוי עד שעת ניסוך רב הונא בר יהודה איקלע לבי אביוני אתא לקמיה דרבא א"ל כלום מעשה בא לידך א"ל ישראל שאנסוהו עובדי כוכבים והראה ממון חבירו בא לידי וחייבתיו א"ל אהדר עובדא למריה דתניא [15] ישראל שאנסוהו עובדי כוכבים והראה ממון חבירו פטור ואם נטל ונתן ביד חייב אמר רבה [16] אם הראה מעצמו כנשא ונתן ביד דמי ההוא גברא דאנסוהו עובדי כוכבים ואחוי אחמרא דרב מרי בריה דרב פנחס בריה דרב חסדא א"ל דרי ואמטי בהדן דרא ואמטי בהדייהו אתא לקמיה דרב אשי פטרינה א"ל רבנן לרב אשי והתניא אם נשא ונתן ביד חייב א"ל הני מילי היכא דלא אוקמיה עילויה מעיקרא [17] אבל היכא דאוקמיה עילויה מעיקרא מיקלי קלייה איתיביה רבי אבהו לרב אשי אמר לו אנס הושיט לי פקיע עמיר זה או אשכול ענבים זה והושיט לו חייב [18] הכא במאי עסקינן [19] כגון דקאי בתרי עברי נהרא [20] דיקא נמי דקתני הושיט ולא תני תן ש"מ: ההוא שותא דהוו מנצו עלה בי תרי האי אמר דידי הוא והאי אמר דידי הוא אזל חד מנייהו ומסרה לפרהגנא דמלכא אמר אביי יכול לומר אנא כי מסרי דידי מסרי א"ל רבא וכל כמיניה אלא אמר רבא [21] משמתינן ליה עד דמייתי ליה וקאי בדינא ההוא גברא דהוה בעי אחוויי אתיבנא דחבריה אתא לקמיה דרב א"ל לא תחוי ולא תחוי א"ל מחוינא ומחוינא יתיב רב כהנא קמיה דרב שמטיה [22] לקוייה מיניה קרי רב עילויה [23] בנך עולפו שכבו בראש כל חוצות כתוא מכמר מה תוא זה כיון שנפל במכמר אין מרחמין עליו אף ממון של ישראל כיון שנפל ביד עובדי כוכבים אין מרחמין עליו א"ל רב [24] כהנא עד האידנא הוו פרסאי [25] דלא קפדי אשפיכות דמים והשתא איכא יוונאי [26] דקפדו אשפיכות דמים ואמרי [27] מרדין מרדין קום סק לארעא דישראל וקביל עלך דלא תקשי לרבי יוחנן שבע שנין אזיל אשכחיה לריש לקיש דיתיב וקא מסיים מתיבתא דיומא לרבנן אמר להו ריש לקיש היכא אמרו ליה אמאי אמר להו האי קושיא והאי קושיא והאי פירוקא והאי פירוקא אמרו ליה לריש לקיש אזל ריש לקיש א"ל לרבי יוחנן ארי עלה מבבל לעיין מר במתיבתא דלמחר למחר אותבוה בדרא קמא קמיה דר' יוחנן אמר שמעתתא ולא אקשי שמעתתא ולא אקשי אנחתיה אחורי שבע דרי עד דאותביה בדרא בתרא א"ל רבי יוחנן לר"ש בן לקיש ארי שאמרת נעשה שועל אמר יהא רעוא דהני שבע דרי להוו חילוף שבע שנין דאמר לי רב קם אכרעיה א"ל נהדר מר ברישא אמר שמעתתא ואקשי אוקמיה בדרא קמא אמר שמעתתא ואקשי ר' יוחנן הוה יתיב אשבע בסתרקי [28] שלפי ליה חדא בסתרקא מתותיה אמר שמעתתא ואקשי ליה עד דשלפי ליה כולהו בסתרקי מתותיה עד דיתיב על ארעא רבי יוחנן גברא סבא הוה ומסרחי גביניה אמר להו דלו לי עיני ואחזייה דלו ליה במכחלתא דכספא חזא דפרטיה שפוותיה סבר אחוך קמחיך ביה חלש דעתיה וגח נפשיה למחר אמר להו רבי יוחנן לרבנן חזיתו לבבלאה היכי עביד אמרו ליה דרכיה הכי על לגבי מערתא חזא דהוה

הדרא

מבורת הש"ס עם הוספות

א) גיטין נג. ע"ש. ב) [סנה קנד: וש"נ]. ג) [גיטין נג. וע"ש נתוס' ד"ה מראשונה ותוס' ממתיה נמ: ד"ה ולא"ל ודע דהוספתא דגיטין פ"ג ה"ב תני כמו דאיתא הכא]. ד) כתובות לא., ה) גיטין נב:, ו) [ע"ז ו:], ז) [ע"ז פרק"י ב"מ לט. ד"ה תממה מדדן]. ח) גיטין נג ע"א.

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה עקירה וכו' משעה שמת ומעשה קריעה כאן כאחד ולא אחרון משעת קריעה מיי:

גליון הש"ם

גמ' דיקא נמי דקתני הדשים כו'. כיון זה ע"ז דף ו ע"ב:

תורה אור השלם

א) בָּנֶיךָ עֲלֵי שֶׁבֶבוּ בְרֹאשׁ כָּל חוּצוֹת כְּתֹא מִכְמָר הָמְלֵאִים חֲמַת יְהוָה גְּעָרַת אֱלֹהָיִךְ: [ישעיה נא, כ]

לעזי רש"י

תפריה. פרום שטים:

הגהות וציונים

ב) [ע"ז לא ע"ב] (גליון) וכ"ה בכתב הפרדס. ג) ע"ז דבא (ס"ד מי ספי מקיא, ע"ש בתוס' ד"ה ראשונה ד"ה ד"ה ד"

הרואה פרק תשיעי ברכות

נתקללה בבל נתקללו שכניה. כלומר אי לרשע אי לצדיק: קאת וקפוד. מיזת ועופות רעים ומזיקין את השכיח אצל עי השדה ומעטי כרס שנתקללו בה עדי ישראל הנאה היא לשכיח: אובליסי. חיל גדול של ששים רטיא: חכם הרזים. הידע מה שנלב כל אלו: ״שבשני. שבשם מורשים יוצרים ואני מוצא מוקן: כל אומות. שוקדות ובאות לפתח ביתי ואני משכים ומוצא כל אלו לפני הוא היה אומר אורח טוב. מהו אומר כמה טרחות טרח בעל הבית בשבילי כמה בשר הביא לפני כמה יין הביא לפני כמה גלוסקאות הביא לפני וכל מה שטרח לא טרח אלא בשבילי אבל אורח רע מהו אומר מה טורח טרח בעל הבית זה פת אחת אכלתי חתיכה אחת אכלתי כוס אחד שתיתי כל טורח שטרח בעל הבית זה לא טרח אלא בשביל אשתו ובניו על אורח טוב מהו אומר. זכור כי תשגיא פעלו אשר שוררו אנשים על אורח רע כתיב. לכן יראוהו אנשים וגו׳. והאיש בימי שאול זקן בא באנשים אמר. רבא ואיתימא רב ואיתימא רב אושעיא זה ישי אבי דוד שיצא באוכלוסא ונכנס באוכלוסא ודרש באוכלוסא אמר עולא נקיטינן אין אוכלוסא בבבל תנא אין אוכלוסא פחותה משישים רבוא ת״ר הרואה חכמי ישראל אומר ברוך שחלק מחכמתו ליראיו חכמי עובדי כוכבים אומר ברוך שנתן מחכמתו ליראיו. הרואה מלכי ישראל אומר ברוך שחלק מכבודו ליראיו מלכי עובדי כוכבים אומר ברוך שנתן מכבודו ליראיו. לעולם ישתדל אדם לרוץ לקראת מלכי ישראל ולא לקראת מלכי ישראל בלבד אלא אפי׳ לקראת מלכי עובדי כוכבים שאם יזכה יבחין בין מלכי ישראל למלכי עובדי כוכבים רב ששת סגי נהור הוה הוו קאזלי כולי עלמא לקבולי אפי מלכא וקם אזל בהדייהו רב ששת אשכחיה ההוא צדוקי אמר ליה חצבי לנהרא כגני לייא אמר ליה תא חזי דידענא טפי מינך חלף גונדא קמייתא כי קא אוושא אמר ליה ההוא צדוקי אתא מלכא אמר ליה רב ששת לא קאתי חלף גונדא תניינא כי קא אוושא אמר ליה ההוא צדוקי השתא קא אתי מלכא אמר ליה רב ששת לא קא אתי מלכא חליף תליתאי כי קא שתקא אמר ליה רב ששת ודאי השתא אתי מלכא אמר ליה ההוא צדוקי מנא לך הא אמר ליה דמלכותא דארעא כעין מלכותא דרקיעא דכתיב. צא ועמדת בהר לפני ה׳ והנה ה׳ עובר ורוח גדולה וחזק מפרק הרים ומשבר סלעים לפני ה׳ לא ברוח ה׳ ואחר הרוח רעש לא ברעש ה׳ ואחר הרעש אש לא באש ה׳ ואחר האש קול דממה דקה כי אתא מלכא פתח רב ששת וקא מברך ליה. אמר ליה ההוא צדוקי למאן דלא חזית ליה קא מברכת ומאי הוי עליה דההוא צדוקי איכא דאמרי חברוהי כחלינהו לעיניה ואיכא דאמרי רב ששת. נתן עיניו בו ונעשה גל של עצמות. ר׳ שילא. נגדיה לההוא גברא דבעל מצרית. אזל אכל ביה קורצי בי מלכא אמר איכא חד גברא ביהודאי דקא דיין דינא בלא הרמנא דמלכא שדר עליה פריסתקא כי אתא אמרי ליה מה טעמא נגדתיה להאי אמר להו דבא על המרתא אמרי ליה אית לך סהדי אמר להו אין אתא אליהו אדמי ליה כאניש ואסהיד אמרי ליה אי הכי בר קטלא הוא אמר להו אגן מיזמא דגלינן מארעין לית לן רשותא למקטל אתון מאי דבעיתון עבידו ביה עד דמעייני ביה בדינא פתח ר׳ שילא ואמר. לך ה׳ הגדולה והגבורה וגו׳ אמרי ליה מאי קאמרת אמר להו הכי קאמינא ברך רחמנא דיהיב מלכותא בארעא כעין מלכותא דרקיעא ויהב לכו שולטנא ורחמי דינא אמרו חביבא עליה יקרא דמלכותא כולי האי יהבי ליה קולפא אמרו ליה דון דינא כי הוה נפיק אמר ליה ההוא גברא עביד רחמנא ניסא לשקרי הכי אמר ליה רשע לאו חמרי איקרו דכתיב. אשר בשר חמורים בשרם וזרמתם כבשר הרמנא. והתורה אמרה אם בא להרגך השכם להרגו מחייה בקולפא וקטליה אמר הואיל ואתעביד לי ניסא בהאי קרא דרשינא ליה לך ה׳ הגדולה זו מעשה בראשית וכן הוא אומר. עושה גדולות עד אין חקר והגבורה זו יציאת מצרים שנאמר. וירא ישראל את היד הגדולה וגו׳ והתפארת זו חמה ולבנה שעמדו לו ליהושע שנאמר. וידום השמש וירח עמד וגו׳ והנצח זו מפלתה של רומי וכן הוא אומר. ונתן נצחם על בגדי וגו׳ וההוד זו מלחמת נחלי ארנון שנאמר. על כן יאמר בספר מלחמות ה׳ את והב בסופה וגו׳ כי כל בשמים ובארץ זו מלחמת סיסרא שנאמר. מן שמים נלחמו הכוכבים ממסלותם וגו׳ לך ה׳ הממלכה זו מלחמת עמלק וכן הוא אומר. כי יד על כס יה והמתנשא זו מלחמת גוג ומגוג וכן הוא אומר. הנני אליך גוג נשיא ראש משך ותובל לכל לראש אמר רב חנן בר רבא אמר ר׳ יוחנן. אפילו ריש גרגיתא מן שמיא מנו ליה במתניתא תנא משמיה דרבי עקיבא לך ה׳ הגדולה זו קריעת ים סוף והגבורה זו מכות בכורות והתפארת זו מתן תורה והנצח זו ירושלים וההוד זו בית המקדש: תנו

משפט: כהלינהו לעיניה. נקרו לעיניו: קולפא. מקל לרדות: התורה אמרה אם בא להרגך השכם להרגו. אם ממתרת וגו׳ (שמות כב) לפי שבא על עסקו נפשות שידע הוא שאם ימצא ותמצאנו מותר לא תעמוד עלמך מלהציל ממונך והוא בא לדעת כן שיקוש עליך ויהרגך אמרה תורה השכם אתה והרגהו: המלכה זו בלחמת עמלק. דכתיב כה כסא מלכות כי יד על כס יה (שמות יז) כלומר על ידי מלחמה לי׳ בעמלק יתעלה כסאו: המתנשא. מדכתיב לשון נשיאות משמע על נשיא ראש משך ותובל: כל לראש. לכל הקם להיות לראש הוא מתנשא כלומר שהוא גחר ומעמידו: ריש גרגיתא. טר הממונה על המופרין תפירות למלאותן מים כדי להשקות בהן שדותיהן: ברוך

מסורת הש״ס עם הוספות

ה) עירובין קה: יח.
ג) [יוסיפתא פרק ו׳]. ג) [פי׳ חי׳ ר״מ בב׳ ד״ה ותוספתא].
ד) [ומתוק דף טו: ע״ש].
ה) [לעיל ט: יט:]. ו) שבת לד. [נ״ב עה. מנחות ק:].
ז) תענית כד:. ח) [לקמן סב: סנהדרין עב:]. ט) נגעים פ״ב מ״ב סוכה נו:. י) סנהדרין עב:. כ) עיין תחוכא פ״ט תצא.

הגהות הגר״א

[א) נסרא לגרייתי. נ״ב לגזי ב). [ב) שם לגרייתי. נ״ב לגזי ב).

תורת אור השלם

א) ושמתיה למורש קפוד ואגמי מים ושאטאתיה בטאטאת השמד נאם יי צבאות: (ישעיה יד: כג)
ב) השמתי שמרון לעי השדה למטעי כרם והערתי לעי אבניה ויסדיה אגלה:
ג) ביעה אכבדם מאד הפרה יולדתם הנה אחרית גוים מדבר עיה וערבה:
(ירמיה נ: יב)
ד) זכר כי תשגיא פעלו אשר שוררו אנשים:
(איוב לו: כד)
ה) לכן יראוהו אנשים לא יראה כל חכמי לב:
(איוב לז: כד)
ו) והיה בן איש אפרתי מבית לחם יהודה ושמו ישי ולו שמנה בנים והאיש בימי שאול זקן בא באנשים:
(שמואל א׳ יז: יב)
ז) ויאבק צא ועמדת בהר לפני יי והנה יי עבר והרוח גדולה וחזק מפרק הרים ומשבר סלעים לפני יי לא ברוח יי ואחר הרוח רעש לא ברעש יי ואחר הרעש אש לא באש יי ואחר האש קול דממה דקה:
(מלכים א׳ יט: יא)
ח) לך יי הגדלה והגבורה והתפארת והנצח וההוד כי כל בשמים ובארץ לך יי הממלכה והמתנשא לכל לראש:
(דברי הימים א׳ כט: יא)
ט) והעבר על פשעיו שארית נחלתו אשר לא החזיק לעד אפו כי חפץ חסד הוא:
(מיכה ז: יח)
י) עשה גדלות עד אין חקר ונפלאות עד אין מספר:
(איוב ט: י)
יא) ויראו ישראל את היד הגדלה אשר עשה יי במצרים ויירא העם את יי ויאמינו ביי وبמשה עבדו:
(שמות יד: לא)
יב) וידם השמש וירח עמד עד יקם גוי איביו הלא הוא כתוב על ספר הישר ויעמד השמש בחצי השמים ולא אץ לבוא כיום תמים:
(יהושע י: יג)
יג) פורה דרכתי לבדי ומעמים אין איש אתי ואדרכם באפי וארמסם בחמתי ויז נצחם על בגדי וכל מלבושי אגאלתי:
(ישעיה סג: ג)
יד) על כן יאמר בספר מלחמות יי את והב בסופה

[ג) מן שמים נלחמו הכוכבים ממסלותם נלחמו עם סיסרא: (שופטים ה: כ)
[ד) יאמר כי יד על כס יה מלחמה ליי בעמלק מדר דר: (שמות יז: טז) [ה) יאתה בן אדם הנבא על גוג ואמרת כה אמר אדני אלהים הנני אליך גוג נשיא ראש משך ותבל: (יחזקאל לח: ג)

הגהות וציונים

ט) בכת״י וכ״י וברישלוני וכדפוס שונצינו נוסף ואת׳ ותפר (תשבטה נאו בטעות. רק״ס).
כ) [ע״ל אינציקלו׳ (ליון) המחדש״א בח״א בפרק הנכ״ל לפי נרסתינו ע״ש]. כ) הרוכ״ם (דר׳ ברכות פ״ט הי״א) כתב שנתן (ריגון) פרישה אי״ת סימן רכד סק״ר), ורחיתים רבים נאמרו לכה תנאי בחכמי ובלולי ישראל ״שחלק״, ובחכמי ובלולי אומו״ע שנתן. עיין כ״ר פ״ח (ס״ה) דבמק. ט״ז (סק״א) ובפמ״ר משם ר׳ שם. ועיין בחרדים א״ח ר״ה ברוך. ז) בכ״ר הגריסא והאמר ברוך (ועיין מזן אברהם סימן רכד סק״ו ובאליה רבה סק״ו ובאליה רבה סק״ו) שם). ח) [נ״ר הגרים אריגו: בפיני בא ד״ה ברוך. ט) [ע״ל אינציקלו׳ (ליון) המחדש״א בח״א בפרק הנכ״ל לפי נרסתינו ע״ש]. ט) בכת״י וכ״ר אינא אבר בייתא ואתי בוטבי דינרא ובייבוה לעיניה אינא דאמרי הם ביה עינא ובשאי אי׳ דמן בר אבר בר רבא אמר ר׳ יוחנן מיום בי

ולא מורידין. וא"ת הא אמרינן במסכת סופרים [פט"ו] [1] כסר מלחמה ומעמ"ר רמיה [2] מריקה שם מאות רכב נחור ומהיכן היו מהרגו את דבר ה' ואע"פ שסתם כנענים עובדי כוכבים ומזלות הם ושונאין על שבע מצות מכל מקום אין מורידין דרבינהו נקרא להחירא [3] דכתי' והיה לך למס ועבדוך (דברים כ):

אני שונה לכל אבירת אהרך דרבית המומר. תימה מאי פריך דלמא לעולם אימא לך דמורידין ואפילו הכי משיבין לו אבידתו דהא במסור לגנסים [4] אף על פי שמומרו אסור לאכל מד מסוס דדלמא נפיק מימה ברא מעלה דכתיב ימין רשע ודליק לגבי אפ"ה הוי [5] מורידין ר"ל דשאני הכא דמהיות קרא המרמין השתא אבידתו לפיגו השתא גוף מישראל [6] והשתאו לרבות אבידת גופו [7] וכמו דאתרבי ישראל איתרבי לכולהו מן לממונו מן לגופו ואפילו להעלותו לרך ולפדותו כדמשמע פרק השולח (נעיין דף מז.) דבעי רבי אמי למיפרקיה אם היה מומר להכעיס קאמר לא שנקיון לי למפרקינך וגם להעלותו ברמה אסור כדמשמע בפרק אחיהו נשך (ב"מ דף כב.) אהדר ליה דאמר בהדן ומומר לתיאבון אתה מצוה להחיותו ומיהו מומרים של זמיכסם [8] להכעיס הן דשנקי המיתה ואכלי איסורא ומטמאי מן העובדי כוכבים וכל להכעיס אי אתה מצוה להחיותו כדמשמע מההיא דגיטין (דף מז.) דלא מחייב למפרקיה ומומר [9] ליקח מהם רמיה ואע"פ שאסור ליתן להם רמיה משום לא תשיב [10] ומשום לפני עור והיו ליה למימר כל היכא דקרינא ביה לא תשיב קרי ביה לא תשיב מ"מ כיון דאין אתה מצוה להחיותו איכ מצוה להעלותו דלא רמיה דלא קרינא ביה ומי אמין עמך [11] ואמרינן (ה) בירושלמי דמכילתין [12] כותאי דקסרי מומר להעלותן ברמיה והא דאמרינן [13] עובדיה ליה מיהודים בן אחאב ברמיה כדי לפרנס הנמלים אף על גב דיהורם ישראל מומר הוה ואסור ליתן לו רמיה שאני התם לפיקוח נפש הוה ומצוה אבל מסור מינרע גרע מיניה וכבל מקום שונה מסור אבל מן דלא אתרמי אבל אבדה ושמא מאן דאתי ליה [14] ממון מסור אסור לאבדו מד אית ליה נמי דמשיבין אבידתו ומטעמא דיכין רשע ודליק לגבי אפ"ה הוי קרוי מין בתמתא דשמא אבדה לאיסור לגנסת לגבי מין אלא לאכלה ואינה רואה לאכילה ואפ כן לא אבל אלא להכעיס אבל לא מיירי בשנאתה בפכון [15] דלא הוי קרוי מין בתמתא דשמא אבדה לאיסור שהיא עוברה לאכול ובשלמא לרבי יוחנן מתא דקאמר דמומר אוכל נבלות להכעיס מין הוא אלא למ"ד מומר מאי איכא למימר (ו) הרי זה אוכל נבלות שקצים ורמשים ר"ל דמאן דאתי ליה הכא דהוי מומר מפ' לבריתא הכי אבל אבל הרי זה מומר שתמו לתיאבון שוטה הוא לאכול ומכריזין על אבדתו ואין מורידין ואיזהו מומר שאמתמו להכעיס ואין מכריזין על אבדתו ונם הוי [16] מורידין אותו לגור אוכל נבלות ובטרפות דמתיאבי [17] דומיא דשקצים ורמשים: **איזהו** מין זה השובר אייי בוכבים [18]. הכא מתמע דישראל מומר לעבודת כוכבים נקרא מין ותניא בפ"ק דחולין (דף יג.) שחיטת מין לעבודת כוכבים פחו פת כותי וכו' ובקבר בפ"ק דחולין (שם:) אמרינן אין מינין בעובדי כוכבים [19] ונבעי למאי הלכתא לשחיטה ויין נסך דאמתא שחיטת מין דישראל אסורה דעובדי כוכבים מינגיעא ומאי קושיא הא אסכתא ישראל עובד עבודת כוכבים תמור משבר כוכבים דאיכו ישראל מומר לעבודת כוכבים הרי זה מין ולכ"ע מתמע הכא דמורידין ועובדי כוכבים אע"פ שכולם עובדי עבודת כוכבים אין מורידין ואף לענין שחיטה כיון דהוי מין מיתי הכא שחיטת מין לעבודת כוכבים ואיכו עובד כוכבים לא אסכתא דאמר פתם מתאמת עובד כוכבים לעבודת כוכבים אלא ר' אליעזר [20] ל"ל דהא דאמר שחיטת מין לעבודת כוכבים היינו בכומר לעבודת כוכבים שהא אדיק ביתר אבל ישראל העובד עבודת כוכבים אין שחיטתו כשחיטת מין ורמיה מדאמר בפ"ב דחולין (דף נ.) השוחט לזרוק דמה לעבודת כוכבים רבי יוחנן אמר אסורה ורשב"ל אמר מותרת ופ"ה לשם דמותרת אף בלילה ואע"פ שהשוחט מיירי מיתה כדאמר פרק אלעזר (שבחרין דף פא.) עד כאן לא אמר רשב"ל אלא בהמה אבל נבלת בר קטלא הוא מידי דהוה אמשתחוה לבר דהר מותר ועובדו בסריף אלמא אף לענין שחיטה אם שחיטתו אסורה אם לא אמר בעבודת כוכבים לא אסכתא דאמר פתם מתאמת עובד כוכבים לעבודת כוכבים אלא ר' אליעזר [21] ל"ל דהא דאמר שחיטת מין לעבודת כוכבים היינו בכומר לעבודת כוכבים שהא אדיק ביתר אבל ישראל העובד עבודת כוכבים אין שחיטתו כשחיטת מין ורמיה מדאמר בפ"ב דחולין (דף נ.) השוחט לזרוק דמה לעבודת כוכבים רבי יוחנן אמר אסורה ורשב"ל אמר מותרת ופ"ה לשם דמותרת אף בלילה ואע"פ שהשוחט מיירי מיתה כדאמר פרק אלעזר (שבחרין דף פא.) עד כאן לא אמר רשב"ל אלא בהמה אבל נבלת בר קטלא הוא מידי דהוה אמשתחוה לבר דהר מותר ועובדו בסריף אלמא אף לענין שחיטה אם שחיטתו אסורה אם לא בעבודת כוכבים לא אסכתא דאמר פתם מתאמת עובד כוכבים לעבודת כוכבים אלא ר' אליעזר [22] ל"ל דהא דאמר שחיטת מין לעבודת כוכבים היינו בכומר לעבודת כוכבים שהא אדיק ביתר אבל ישראל העובד עבודת כוכבים אין שחיטתו כשחיטת מין ורמיה מדאמר בפ"ב דחולין (דף נ.) השוחט לזרוק דמה לעבודת כוכבים רבי יוחנן אמר אסורה ורשב"ל אמר מותרת ופ"ה לשם דמותרת אף בלילה ואע"פ שהשוחט מיירי מיתה כדאמר פרק אלעזר (שבחרין דף פא.) עד כאן לא אמר רשב"ל אלא בהמה אבל נבלת בר קטלא הוא מידי דהוה אמשתחוה לבר דהר מותר ועובדו בסריף אלמא אף לענין שחיטה אם שחיטתו אסורה אם לא בעבודת כוכבים לא אסכתא דאמר פתם מתאמת עובד כוכבים לעבודת כוכבים אלא ר' אליעזר [23] ל"ל דהא דאמר שחיטת מין לעבודת כוכבים היינו בכומר לעבודת כוכבים שהא אדיק ביתר אבל ישראל העובד עבודת כוכבים אין שחיטתו כשחיטת מין ורמיה מדאמר בפ"ב דחולין (דף נ.) השוחט לזרוק דמה לעבודת כוכבים רבי יוחנן אמר אסורה ורשב"ל אמר מותרת ופ"ה לשם דמותרת אף בלילה ואע"פ שהשוחט מיירי מיתה כדאמר פרק אלעזר (שבחרין דף פא.) עד כאן לא אמר רשב"ל אלא בהמה אבל נבלת בר קטלא הוא מידי דהוה אמשתחוה לבר דהר מותר ועובדו בסריף אלמא אף לענין שחיטה אם שחיטתו אסורה אם לא בעבודת כוכבים לא אסכתא דאמר פתם מתאמת עובד כוכבים לעבודת כוכבים אלא ר' אליעזר [24] ל"ל דהא דאמר שחיטת מין לעבודת כוכבים היינו בכומר לעבודת כוכבים שהא אדיק ביתר אבל ישראל העובד עבודת כוכבים אין שחיטתו כשחיטת מין ורמיה מדאמר בפ"ב דחולין (דף נ.) השוחט לזרוק דמה לעבודת כוכבים רבי יוחנן אמר אסורה ורשב"ל אמר מותרת ופ"ה לשם דמותרת אף בלילה ואע"פ שהשוחט מיירי מיתה כדאמר פרק אלעזר (שבחרין דף פא.) עד כאן לא אמר רשב"ל אלא בהמה אבל נבלת בר קטלא הוא מידי דהוה אמשתחוה לבר דהר מותר ועובדו בסריף אלמא אף לענין שחיטה אם שחיטתו אסורה אם לא בעבודת כוכבים לא אסכתא דאמר פתם מתאמת עובד כוכבים לעבודת כוכבים אלא ר' אליעזר [25] ל"ל דהא דאמר שחיטת מין לעבודת כוכבים היינו בכומר לעבודת כוכבים שהא אדיק ביתר אבל ישראל העובד עבודת כוכבים אין שחיטתו כשחיטת מין ורמיה מדאמר בפ"ב דחולין (דף נ.) השוחט לזרוק דמה לעבודת כוכבים רבי יוחנן אמר אסורה ורשב"ל אמר מותרת ופ"ה לשם דמותרת אף בלילה ואע"פ שהשוחט מיירי מיתה כדאמר פרק אלעזר (שבחרין דף פא.) עד כאן לא אמר רשב"ל אלא בהמה אבל נבלת בר קטלא הוא מידי דהוה אמשתחוה לבר דהר מותר ועובדו בסריף אלמא אף לענין שחיטה אם שחיטתו אסורה אם לא בעבודת כוכבים לא אסכתא דאמר פתם מתאמת עובד כוכבים לעבודת כוכבים אלא ר' אליעזר [26] ל"ל דהא דאמר שחיטת מין לעבודת כוכבים היינו בכומר לעבודת כוכבים שהא אדיק ביתר אבל ישראל העובד עבודת כוכבים אין שחיטתו כשחיטת מין ורמיה מדאמר בפ"ב דחולין (דף נ.) השוחט לזרוק דמה לעבודת כוכבים רבי יוחנן אמר אסורה ורשב"ל אמר מותרת ופ"ה לשם דמותרת אף בלילה ואע"פ שהשוחט מיירי מיתה כדאמר פרק אלעזר (שבחרין דף פא.) עד כאן לא אמר רשב"ל אלא בהמה אבל נבלת בר קטלא הוא מידי דהוה אמשתחוה לבר דהר מותר ועובדו בסריף אלמא אף לענין שחיטה אם שחיטתו אסורה אם לא בעבודת כוכבים לא אסכתא דאמר פתם מתאמת עובד כוכבים לעבודת כוכבים אלא ר' אליעזר [27] ל"ל דהא דאמר שחיטת מין לעבודת כוכבים היינו בכומר לעבודת כוכבים שהא אדיק ביתר אבל ישראל העובד עבודת כוכבים אין שחיטתו כשחיטת מין ורמיה מדאמר בפ"ב דחולין (דף נ.) השוחט לזרוק דמה לעבודת כוכבים רבי יוחנן אמר אסורה ורשב"ל אמר מותרת ופ"ה לשם דמותרת אף בלילה ואע"פ שהשוחט מיירי מיתה כדאמר פרק אלעזר (שבחרין דף פא.) עד כאן לא אמר רשב"ל אלא בהמה אבל נבלת בר קטלא הוא מידי דהוה אמשתחוה לבר דהר מותר ועובדו בסריף אלמא אף לענין שחיטה אם שחיטתו אסורה אם לא בעבודת כוכבים לא אסכתא דאמר פתם מתאמת עובד כוכבים לעבודת כוכבים אלא ר' אליעזר [28] ל"ל דהא דאמר שחיטת מין לעבודת כוכבים היינו בכומר לעבודת כוכבים שהא אדיק ביתר אבל ישראל העובד עבודת כוכבים אין שחיטתו כשחיטת מין ורמיה מדאמר בפ"ב דחולין (דף נ.) השוחט לזרוק דמה לעבודת כוכבים רבי יוחנן אמר אסורה ורשב"ל אמר מותרת ופ"ה לשם דמותרת אף בלילה ואע"פ שהשוחט מיירי מיתה כדאמר פרק אלעזר (שבחרין דף פא.) עד כאן לא אמר רשב"ל אלא בהמה אבל נבלת בר קטלא הוא מידי דהוה אמשתחוה לבר דהר מותר ועובדו בסריף אלמא אף לענין שחיטה אם שחיטתו אסורה אם לא בעבודת כוכבים לא אסכתא דאמר פתם מתאמת עובד כוכבים לעבודת כוכבים אלא ר' אליעזר [29] ל"ל דהא דאמר שחיטת מין לעבודת כוכבים היינו בכומר לעבודת כוכבים שהא אדיק ביתר אבל ישראל העובד עבודת כוכבים אין שחיטתו כשחיטת מין ורמיה מדאמר בפ"ב דחולין (דף נ.) השוחט לזרוק דמה לעבודת כוכבים רבי יוחנן אמר אסורה ורשב"ל אמר מותרת ופ"ה לשם דמותרת אף בלילה ואע"פ שהשוחט מיירי מיתה כדאמר פרק אלעזר (שבחרין דף פא.) עד כאן לא אמר רשב"ל אלא בהמה אבל נבלת בר קטלא הוא מידי דהוה אמשתחוה לבר דהר מותר ועובדו בסריף אלמא אף לענין שחיטה אם שחיטתו אסורה אם לא בעבודת כוכבים לא אסכתא דאמר פתם מתאמת עובד כוכבים לעבודת כוכבים אלא ר' אליעזר [30] ל"ל דהא דאמר שחיטת מין לעבודת כוכבים היינו בכומר לעבודת כוכבים שהא אדיק ביתר אבל ישראל העובד עבודת כוכבים אין שחיטתו כשחיטת מין ורמיה מדאמר בפ"ב דחולין (דף נ.) השוחט לזרוק דמה לעבודת כוכבים רבי יוחנן אמר אסורה ורשב"ל אמר מותרת ופ"ה לשם דמותרת אף בלילה ואע"פ שהשוחט מיירי מיתה כדאמר פרק אלעזר (שבחרין דף פא.) עד כאן לא אמר רשב"ל אלא בהמה אבל נבלת בר קטלא הוא מידי דהוה אמשתחוה לבר דהר מותר ועובדו בסריף אלמא אף לענין שחיטה אם שחיטתו אסורה אם לא בעבודת כוכבים לא אסכתא דאמר פתם מתאמת עובד כוכבים לעבודת כוכבים אלא ר' אליעזר [31] ל"ל דהא דאמר שחיטת מין לעבודת כוכבים היינו בכומר לעבודת כוכבים שהא אדיק ביתר אבל ישראל העובד עבודת כוכבים אין שחיטתו כשחיטת מין ורמיה מדאמר בפ"ב דחולין (דף נ.) השוחט לזרוק דמה לעבודת כוכבים רבי יוחנן אמר אסורה ורשב"ל אמר מותרת ופ"ה לשם דמותרת אף בלילה ואע"פ שהשוחט מיירי מיתה כדאמר פרק אלעזר (שבחרין דף פא.) עד כאן לא אמר רשב"ל אלא בהמה אבל נבלת בר קטלא הוא מידי דהוה אמשתחוה לבר דהר מותר ועובדו בסריף אלמא אף לענין שחיטה אם שחיטתו אסורה אם לא בעבודת כוכבים לא אסכתא דאמר פתם מתאמת עובד כוכבים לעבודת כוכבים אלא ר' אליעזר [32] ל"ל דהא דאמר שחיטת מין לעבודת כוכבים היינו בכומר לעבודת כוכבים שהא אדיק ביתר אבל ישראל העובד עבודת כוכבים אין שחיטתו כשחיטת מין ורמיה מדאמר בפ"ב דחולין (דף נ.) השוחט לזרוק דמה לעבודת כוכבים רבי יוחנן אמר אסורה ורשב"ל אמר מותרת ופ"ה לשם דמותרת אף בלילה ואע"פ שהשוחט מיירי מיתה כדאמר פרק אלעזר (שבחרין דף פא.) עד כאן לא אמר רשב"ל אלא בהמה אבל נבלת בר קטלא הוא מידי דהוה אמשתחוה לבר דהר מותר ועובדו בסריף אלמא אף לענין שחיטה אם שחיטתו אסורה אם לא בעבודת כוכבים לא אסכתא דאמר פתם מתאמת עובד כוכבים לעבודת כוכבים אלא ר' אליעזר [33] ל"ל דהא דאמר שחיטת מין לעבודת כוכבים היינו בכומר לעבודת כוכבים שהא אדיק ביתר אבל ישראל העובד עבודת כוכבים אין שחיטתו כשחיטת מין ורמיה מדאמר בפ"ב דחולין (דף נ.) השוחט לזרוק דמה לעבודת כוכבים רבי יוחנן אמר אסורה ורשב"ל אמר מותרת ופ"ה לשם דמותרת אף בלילה ואע"פ שהשוחט מיירי מיתה כדאמר פרק אלעזר (שבחרין דף פא.) עד כאן לא אמר רשב"ל אלא בהמה אבל נבלת בר קטלא הוא מידי דהוה אמשתחוה לבר דהר מותר ועובדו בסריף אלמא אף לענין שחיטה אם שחיטתו אסורה אם לא בעבודת כוכבים לא אסכתא דאמר פתם מתאמת עובד כוכבים לעבודת כוכבים אלא ר' אליעזר [34] ל"ל דהא דאמר שחיטת מין לעבודת כוכבים היינו בכומר לעבודת כוכבים שהא אדיק ביתר אבל ישראל העובד עבודת כוכבים אין שחיטתו כשחיטת מין ורמיה מדאמר בפ"ב דחולין (דף נ.) השוחט לזרוק דמה לעבודת כוכבים רבי יוחנן אמר אסורה ורשב"ל אמר מותרת ופ"ה לשם דמותרת אף בלילה ואע"פ שהשוחט מיירי מיתה כדאמר פרק אלעזר (שבחרין דף פא.) עד כאן לא אמר רשב"ל אלא בהמה אבל נבלת בר קטלא הוא מידי דהוה אמשתחוה לבר דהר מותר ועובדו בסריף אלמא אף לענין שחיטה אם שחיטתו אסורה אם לא בעבודת כוכבים לא אסכתא דאמר פתם מתאמת עובד כוכבים לעבודת כוכבים אלא ר' אליעזר [35] ל"ל דהא דאמר שחיטת מין לעבודת כוכבים היינו בכומר לעבודת כוכבים שהא אדיק ביתר אבל ישראל העובד עבודת כוכבים אין שחיטתו כשחיטת מין ורמיה מדאמר בפ"ב דחולין (דף נ.) השוחט לזרוק דמה לעבודת כוכבים רבי יוחנן אמר אסורה ורשב"ל אמר מותרת ופ"ה לשם דמותרת אף בלילה ואע"פ שהשוחט מיירי מיתה כדאמר פרק אלעזר (שבחרין דף פא.) עד כאן לא אמר רשב"ל אלא בהמה אבל נבלת בר קטלא הוא מידי דהוה אמשתחוה לבר דהר מותר ועובדו בסריף אלמא אף לענין שחיטה אם שחיטתו אסורה אם לא בעבודת כוכבים לא אסכתא דאמר פתם מתאמת עובד כוכבים לעבודת כוכבים אלא ר' אליעזר [36] ל"ל דהא דאמר שחיטת מין לעבודת כוכבים היינו בכומר לעבודת כוכבים שהא אדיק ביתר אבל ישראל העובד עבודת כוכבים אין שחיטתו כשחיטת מין ורמיה מדאמר בפ"ב דחולין (דף נ.) השוחט לזרוק דמה לעבודת כוכבים רבי יוחנן אמר אסורה ורשב"ל אמר מותרת ופ"ה לשם דמותרת אף בלילה ואע"פ שהשוחט מיירי מיתה כדאמר פרק אלעזר (שבחרין דף פא.) עד כאן לא אמר רשב"ל אלא בהמה אבל נבלת בר קטלא הוא מידי דהוה אמשתחוה לבר דהר מותר ועובדו בסריף אלמא אף לענין שחיטה אם שחיטתו אסורה אם לא בעבודת כוכבים לא אסכתא דאמר פתם מתאמת עובד כוכבים לעבודת כוכבים אלא ר' אליעזר [37] ל"ל דהא דאמר שחיטת מין לעבודת כוכבים היינו בכומר לעבודת כוכבים שהא אדיק ביתר אבל ישראל העובד עבודת כוכבים אין שחיטתו כשחיטת מין ורמיה מדאמר בפ"ב דחולין (דף נ.) השוחט לזרוק דמה לעבודת כוכבים רבי יוחנן אמר אסורה ורשב"ל אמר מותרת ופ"ה לשם דמותרת אף בלילה ואע"פ שהשוחט מיירי מיתה כדאמר פרק אלעזר (שבחרין דף פא.) עד כאן לא אמר רשב"ל אלא בהמה אבל נבלת בר קטלא הוא מידי דהוה אמשתחוה לבר דהר מותר ועובדו בסריף אלמא אף לענין שחיטה אם שחיטתו אסורה אם לא בעבודת כוכבים לא אסכתא דאמר פתם מתאמת עובד כוכבים לעבודת כוכבים אלא ר' אליעזר [38] ל"ל דהא דאמר שחיטת מין לעבודת כוכבים היינו בכומר לעבודת כוכבים שהא אדיק ביתר אבל ישראל העובד עבודת כוכבים אין שחיטתו כשחיטת מין ורמיה מדאמר בפ"ב דחולין (דף נ.) השוחט לזרוק דמה לעבודת כוכבים רבי יוחנן אמר אסורה ורשב"ל אמר מותרת ופ"ה לשם דמותרת אף בלילה ואע"פ שהשוחט מיירי מיתה כדאמר פרק אלעזר (שבחרין דף פא.) עד כאן לא אמר רשב"ל אלא בהמה אבל נבלת בר קטלא הוא מידי דהוה אמשתחוה לבר דהר מותר ועובדו בסריף אלמא אף לענין שחיטה אם שחיטתו אסורה אם לא בעבודת כוכבים לא אסכתא דאמר פתם מתאמת עובד כוכבים לעבודת כוכבים אלא ר' אליעזר [39] ל"ל דהא דאמר שחיטת מין לעבודת כוכבים היינו בכומר לעבודת כוכבים שהא אדיק ביתר אבל ישראל העובד עבודת כוכבים אין שחיטתו כשחיטת מין ורמיה מדאמר בפ"ב דחולין (דף נ.) השוחט לזרוק דמה לעבודת כוכבים רבי יוחנן אמר אסורה ורשב"ל אמר מותרת ופ"ה לשם דמותרת אף בלילה ואע"פ שהשוחט מיירי מיתה כדאמר פרק אלעזר (שבחרין דף פא.) עד כאן לא אמר רשב"ל אלא בהמה אבל נבלת בר קטלא הוא מידי דהוה אמשתחוה לבר דהר מותר ועובדו בסריף אלמא אף לענין שחיטה אם שחיטתו אסורה אם לא בעבודת כוכבים לא אסכתא דאמר פתם מתאמת עובד כוכבים לעבודת כוכבים אלא ר' אליעזר [40] ל"ל דהא דאמר שחיטת מין לעבודת כוכבים היינו בכומר לעבודת כוכבים שהא אדיק ביתר אבל ישראל העובד עבודת כוכבים אין שחיטתו כשחיטת מין ורמיה מדאמר בפ"ב דחולין (דף נ.) השוחט לזרוק דמה לעבודת כוכבים רבי יוחנן אמר אסורה ורשב"ל אמר מותרת ופ"ה לשם דמותרת אף בלילה ואע"פ שהשוחט מיירי מיתה כדאמר פרק אלעזר (שבחרין דף פא.) עד כאן לא אמר רשב"ל אלא בהמה אבל נבלת בר קטלא הוא מידי דהוה אמשתחוה לבר דהר מותר ועובדו בסריף אלמא אף לענין שחיטה אם שחיטתו אסורה אם לא בעבודת כוכבים לא אסכתא דאמר פתם מתאמת עובד כוכבים לעבודת כוכבים אלא ר' אליעזר [41] ל"ל דהא דאמר שחיטת מין לעבודת כוכבים היינו בכומר לעבודת כוכבים שהא אדיק ביתר אבל ישראל העובד עבודת כוכבים אין שחיטתו כשחיטת מין ורמיה מדאמר בפ"ב דחולין (דף נ.) השוחט לזרוק דמה לעבודת כוכבים רבי יוחנן אמר אסורה ורשב"ל אמר מותרת ופ"ה לשם דמותרת אף בלילה ואע"פ שהשוחט מיירי מיתה כדאמר פרק אלעזר (שבחרין דף פא.) עד כאן לא אמר רשב"ל אלא בהמה אבל נבלת בר קטלא הוא מידי דהוה אמשתחוה לבר דהר מותר ועובדו בסריף אלמא אף לענין שחיטה אם שחיטתו אסורה אם לא בעבודת כוכבים לא אסכתא דאמר פתם מתאמת עובד כוכבים לעבודת כוכבים אלא ר' אליעזר [42] ל"ל דהא דאמר שחיטת מין לעבודת כוכבים היינו בכומר לעבודת כוכבים שהא אדיק ביתר אבל ישראל העובד עבודת כוכבים אין שחיטתו כשחיטת מין ורמיה מדאמר בפ"ב דחולין (דף נ.) השוחט לזרוק דמה לעבודת כוכבים רבי יוחנן אמר אסורה ורשב"ל אמר מותרת ופ"ה לשם דמותרת אף בלילה ואע"פ שהשוחט מיירי מיתה כדאמר פרק אלעזר (שבחרין דף פא.) עד כאן לא אמר רשב"ל אלא בהמה אבל נבלת בר קטלא הוא מידי דהוה אמשתחוה לבר דהר מותר ועובדו בסריף אלמא אף לענין שחיטה אם שחיטתו אסורה אם לא בעבודת כוכבים לא אסכתא דאמר פתם מתאמת עובד כוכבים לעבודת כוכבים אלא ר' אליעזר [43] ל"ל דהא דאמר שחיטת מין לעבודת כוכבים היינו בכומר לעבודת כוכבים שהא אדיק ביתר אבל ישראל העובד עבודת כוכבים אין שחיטתו כשחיטת מין ורמיה מדאמר בפ"ב דחולין (דף נ.) השוחט לזרוק דמה לעבודת כוכבים רבי יוחנן אמר אסורה ורשב"ל אמר מותרת ופ"ה לשם דמותרת אף בלילה ואע"פ שהשוחט מיירי מיתה כדאמר פרק אלעזר (שבחרין דף פא.) עד כאן לא אמר רשב"ל אלא בהמה אבל נבלת בר קטלא הוא מידי דהוה אמשתחוה לבר דהר מותר ועובדו בסריף אלמא אף לענין שחיטה אם שחיטתו אסורה אם לא בעבודת כוכבים לא אסכתא דאמר פתם מתאמת עובד כוכבים לעבודת כוכבים אלא ר' אליעזר [44] ל"ל דהא דאמר שחיטת מין לעבודת כוכבים היינו בכומר לעבודת כוכבים שהא אדיק ביתר אבל ישראל העובד עבודת כוכבים אין שחיטתו כשחיטת מין ורמיה מדאמר בפ"ב דחולין (דף נ.) השוחט לזרוק דמה לעבודת כוכבים רבי יוחנן אמר אסורה ורשב"ל אמר מותרת ופ"ה לשם דמותרת אף בלילה ואע"פ שהשוחט מיירי מיתה כדאמר פרק אלעזר (שבחרין דף פא.) עד כאן לא אמר רשב"ל אלא בהמה אבל נבלת בר קטלא הוא מידי דהוה אמשתחוה לבר דהר מותר ועובדו בסריף אלמא אף לענין שחיטה אם שחיטתו אסורה אם לא בעבודת כוכבים לא אסכתא דאמר פתם מתאמת עובד כוכבים לעבודת כוכבים אלא ר' אליעזר [45] ל"ל דהא דאמר שחיטת מין לעבודת כוכבים היינו בכומר לעבודת כוכבים שהא אדיק ביתר אבל ישראל העובד עבודת כוכבים אין שחיטתו כשחיטת מין ורמיה מדאמר בפ"ב דחולין (דף נ.) השוחט לזרוק דמה לעבודת כוכבים רבי יוחנן אמר אסורה ורשב"ל אמר מותרת ופ"ה לשם דמותרת אף בלילה ואע"פ שהשוחט מיירי מיתה כדאמר פרק אלעזר (שבחרין דף פא.) עד כאן לא אמר רשב"ל אלא בהמה אבל נבלת בר קטלא הוא מידי דהוה אמשתחוה לבר דהר מותר ועובדו בסריף אלמא אף לענין שחיטה אם שחיטתו אסורה אם לא בעבודת כוכבים לא אסכתא דאמר פתם מתאמת עובד כוכבים לעבודת כוכבים אלא ר' אליעזר [46] ל"ל דהא דאמר שחיטת מין לעבודת כוכבים היינו בכומר לעבודת כוכבים שהא אדיק ביתר אבל ישראל העובד עבודת כוכבים אין שחיטתו כשחיטת מין ורמיה מדאמר בפ"ב דחולין (דף נ.) השוחט לזרוק דמה לעבודת כוכבים רבי יוחנן אמר אסורה ורשב"ל אמר מותרת ופ"ה לשם דמותרת אף בלילה ואע"פ שהשוחט מיירי מיתה כדאמר פרק אלעזר (שבחרין דף פא.) עד כאן לא אמר רשב"ל אלא בהמה אבל נבלת בר קטלא הוא מידי דהוה אמשתחוה לבר דהר מותר ועובדו בסריף אלמא אף לענין שחיטה אם שחיטתו אסורה אם לא בעבודת כוכבים לא אסכתא דאמר פתם מתאמת עובד כוכבים לעבודת כוכבים אלא ר' אליעזר [47] ל"ל דהא דאמר שחיטת מין לעבודת כוכבים היינו בכומר לעבודת כוכבים שהא אדיק ביתר אבל ישראל העובד עבודת כוכבים אין שחיטתו כשחיטת מין ורמיה מדאמר בפ"ב דחולין (דף נ.) השוחט לזרוק דמה לעבודת כוכבים רבי יוחנן אמר אסורה ורשב"ל אמר מותרת ופ"ה לשם דמותרת אף בלילה ואע"פ שהשוחט מיירי מיתה כדאמר פרק אלעזר (שבחרין דף פא.) עד כאן לא אמר רשב"ל אלא בהמה אבל נבלת בר קטלא הוא מידי דהוה אמשתחוה לבר דהר מותר ועובדו בסריף אלמא אף לענין שחיטה אם שחיטתו אסורה אם לא בעבודת כוכבים לא אסכתא דאמר פתם מתאמת עובד כוכבים לעבודת כוכבים אלא ר' אליעזר [48] ל"ל דהא דאמר שחיטת מין לעבודת כוכבים היינו בכומר לעבודת כוכבים שהא אדיק ביתר אבל ישראל העובד עבודת כוכבים אין שחיטתו כשחיטת מין ורמיה מדאמר בפ"ב דחולין (דף נ.) השוחט לזרוק דמה לעבודת כוכבים רבי יוחנן אמר אסורה ורשב"ל אמר מותרת ופ"ה לשם דמותרת אף בלילה ואע"פ שהשוחט מיירי מיתה כדאמר פרק אלעזר (שבחרין דף פא.) עד כאן לא אמר רשב"ל אלא בהמה אבל נבלת בר קטלא הוא מידי דהוה אמשתחוה לבר דהר מותר ועובדו בסריף אלמא אף לענין שחיטה אם שחיטתו אסורה אם לא בעבודת כוכבים לא אסכתא דאמר פתם מתאמת עובד כוכבים לעבודת כוכבים אלא ר' אליעזר [49] ל"ל דהא דאמר שחיטת מין לעבודת כוכבים היינו בכומר לעבודת כוכבים שהא אדיק ביתר אבל ישראל העובד עבודת כוכבים אין שחיטתו כשחיטת מין ורמיה מדאמר בפ"ב דחולין (דף נ.) השוחט לזרוק דמה לעבודת כוכבים רבי יוחנן אמר אסורה ורשב"ל אמר מותרת ופ"ה לשם דמותרת אף בלילה ואע"פ שהשוחט מיירי מיתה כדאמר פרק אלעזר (שבחרין דף פא.) עד כאן לא אמר רשב"ל אלא בהמה אבל נבלת בר קטלא הוא מידי דהוה אמשתחוה לבר דהר מותר ועובדו בסריף אלמא אף לענין שחיטה אם שחיטתו אסורה אם לא בעבודת כוכבים לא אסכתא דאמר פתם מתאמת עובד כוכבים לעבודת כוכבים אלא ר' אליעזר [50] ל"ל דהא דאמר שחיטת מין לעבודת כוכבים היינו בכומר לעבודת כוכבים שהא אדיק ביתר אבל ישראל העובד עבודת כוכבים אין שחיטתו כשחיטת מין ורמיה מדאמר בפ"ב דחולין (דף נ.) השוחט לזרוק דמה לעבודת כוכבים רבי יוחנן אמר אסורה ורשב"ל אמר מותרת ופ"ה לשם דמותרת אף בלילה ואע"פ שהשוחט מיירי מיתה כדאמר פרק אלעזר (שבחרין דף פא.) עד כאן לא אמר רשב"ל אלא בהמה אבל נבלת בר קטלא הוא מידי דהוה אמשתחוה לבר דהר מותר ועובדו בסריף אלמא אף לענין שחיטה אם שחיטתו אסורה אם לא בעבודת כוכבים לא אסכתא דאמר פתם מתאמת עובד כוכבים לעבודת כוכבים אלא ר' אליעזר [51] ל"ל דהא דאמר שחיטת מין לעבודת כוכבים היינו בכומר לעבודת כוכבים שהא אדיק ביתר אבל ישראל העובד עבודת כוכבים אין שחיטתו כשחיטת מין ורמיה מדאמר בפ"ב דחולין (דף נ.) השוחט לזרוק דמה לעבודת כוכבים רבי יוחנן אמר אסורה ורשב"ל אמר מותרת ופ"ה לשם דמותרת אף בלילה ואע"פ שהשוחט מיירי מיתה כדאמר פרק אלעזר (שבחרין דף פא.) עד כאן לא אמר רשב"ל אלא בהמה אבל נבלת בר קטלא הוא מידי דהוה אמשתחוה לבר דהר מותר ועובדו בסריף אלמא אף לענין שחיטה אם שחיטתו אסורה אם לא בעבודת כוכבים לא אסכתא דאמר פתם מתאמת עובד כוכבים לעבודת כוכבים אלא ר' אליעזר [52] ל"ל דהא דאמר שחיטת מין לעבודת כוכבים היינו בכומר לעבודת כוכבים שהא אדיק ביתר אבל ישראל העובד עבודת כוכבים אין שחיטתו כשחיטת מין ורמיה מדאמר בפ"ב דחולין (דף נ.) השוחט לזרוק דמה לעבודת כוכבים רבי יוחנן אמר אסורה ורשב"ל אמר מותרת ופ"ה לשם דמותרת אף בלילה ואע"פ שהשוחט מיירי מיתה כדאמר פרק אלעזר (שבחרין דף פא.) עד כאן לא אמר רשב"ל אלא בהמה אבל נבלת בר קטלא הוא מידי דהוה אמשתחוה לבר דהר מותר ועובדו בסריף אלמא אף לענין שחיטה אם שחיטתו אסורה אם לא בעבודת כוכבים לא אסכתא דאמר פתם מתאמת עובד כוכבים לעבודת כוכבים אלא ר' אליעזר [53] ל"ל דהא דאמר שחיטת מין לעבודת כוכבים היינו בכומר לעבודת כוכבים שהא אדיק ביתר אבל ישראל העובד עבודת כוכבים אין שחיטתו כשחיטת מין ורמיה מדאמר בפ"ב דחולין (דף נ.) השוחט לזרוק דמה לעבודת כוכבים רבי יוחנן אמר אסורה ורשב"ל אמר מותרת ופ"ה לשם דמותרת אף בלילה ואע"פ שהשוחט מיירי מיתה כדאמר פרק אלעזר (שבחרין דף פא.) עד כאן לא אמר רשב"ל אלא בהמה אבל נבלת בר קטלא הוא מידי דהוה אמשתחוה לבר דהר מותר ועובדו בסריף אלמא אף לענין שחיטה אם שחיטתו אסורה אם לא בעבודת כוכבים לא אסכתא דאמר פתם מתאמת עובד כוכבים לעבודת כוכבים אלא ר' אליעזר [54] ל"ל דהא דאמר שחיטת מין לעבודת כוכבים היינו בכומר לעבודת כוכבים שהא אדיק ביתר אבל ישראל העובד עבודת כוכבים אין שחיטתו כשחיטת מין ורמיה מדאמר בפ"ב דחולין (דף נ.) השוחט לזרוק דמה לעבודת כוכבים רבי יוחנן אמר אסורה ורשב"ל אמר מותרת ופ"ה לשם דמותרת אף בלילה ואע"פ שהשוחט מיירי מיתה כדאמר פרק אלעזר (שבחרין דף פא.) עד כאן לא אמר רשב"ל אלא בהמה אבל נבלת בר קטלא הוא מידי דהוה אמשתחוה לבר דהר מותר ועובדו בסריף אלמא אף לענין שחיטה אם שחיטתו אסורה אם לא בעבודת כוכבים לא אסכתא דאמר פתם מתאמת עובד כוכבים לעבודת כוכב

שמסר והפסידו אלא שלא ידע כמה ופסק רבינו ז"ל כדברו בכל מיקו האמורים בגמרא ומתוך מה שכתב והמוסר כופר במה שטענו נראה שהוא סובר שאם המוסר אינו כופר אלא אומר מיני יודע שהלה נוטל בשבועה מיהת וכן דעת ר"ת ז"ל ויש מוקלין:

ח אין משביעין וכו'. זה דבר פשוט כתבו הרב: **אבל** המוסר וכו'. גם זה פשוט ומבואר:

ט אסור למסור וכו': **ואפילו רשע** וכו' **ואפילו מיצר** לו וכו'. נתבאר זה פרק קמא דגיטין (דף ז') [דשלח ליה מר עוקבא לר"א וכו'] והביאו הרב בהלכות בהגחל וכתב שמעינן מינה דאפילו במקום נער אסור למסור בר ישראל בין בגופו בין בממונו:

י מותר להרוג וכו' וסתרין לו **ואומרין** לו וכו'. זה נזכר במעשה הנזכר פרק הגחל בתרא (דף קי"ז.) ההוא גברא דהוה בעי אתווי הנגא דתבריה [אתא לקמיה דרב] א"ל רב לא אתוי ולא אתוי א"ל מתוינא ומתוינא יתיב רב כהנא [קמיה דרב] שמטה לקוביה מכאן ולמד הרב ז"ל וכן מאותו מעשה דרבי שילא דפ' הרואה (דף נ"ח.) אלא שאותו מעשה היה במוסר הבא למסור נפשות והוא נמי בעי שיתרוהו כדאיתא פרק ראשון מהל' רוצח והוא שיש פנאי יר' שילא אפשר שהזהירו או שלא היה פנאי:

יא עשה המוסר וכו'. דעת הרב ז"ל ונכון הוא שהרי לא מצינו היתר בגמ' אחר מעשה עיד נראה לי כעין ראיה מרודף אחר חבירו להרגו שניתן להצילו בנפשו וכן רודף אחר הזכור ואחר הערה המאורסה כולן קודם מעשה והרגין אחר מעשה אין נהרגין אלא בג"ד יבעדים ובהתראה כדאמר התם נעבדה בהן עבירה אין מצילין אותם ומה שכתב אלא שהוחזק משום דבהוחזק היינו בריית דאין מעמידין האפיקורוסין והמקוריות מורידין ולא מעלין: וכן כל בו' ואסור לאבד ממונו של מסור. זה מחלוקת דאמוראים סוף הגחל ופסק כפסק ההלכות:

יב רודף שהיה וכו'. דיוק אלו מימרא פשוטה בהגחל (דף קי"ז:) והלכות ואיתא בסנהדרין (דף ע"ד.):

טו ספינה שחשבה וכו' שהמשא שבה וכו'. כתב עליו הר"ת ז"ל ת"ל אין כאן לא מלא ולא תבלין וכו' ודין זה שמטיל ליס אע"פ שהטיל מאיס אחד מחשבין על כולם [לפי משאם] כדאיתא בגמרא ע"כ. כתב הרב עובדא דשמרא אשר ממנו יצא הדין אל רבינו ז"ל ואמר שאינו דומה ולא כתב הטעמה וזהו מיהה אין דומה הרב דברי רבינו ז"ל בלא טעם וראיה. ועתה אפרש. גרסינן בפ' הגחל (דף קי"ז:) ההוא גברא דאקדיש ואסיק תמריה למבבא ונתן. ולא ידעו העדים כמה הפסידו במסירתו והנמסר אומר כך וכך הפסידני. והמוסר כופר במה שטענו. אם תפש הנמסר [ח]אין מוציאין מידו אלא נשבע בנקיטת חפץ וזוכה במה שתפש. ואם לא תפש °אין מוציאין מן המוסר אלא בראיה ברורה: **ח** אין משביעין את המוסר שהראה מעצמו לא שבועה המורה ולא שבועת היסת. מפני שהוא רשע ואין לך פסול יתר [ט]מזה. אבל המוסר שאנסוהו להראות או להביא ונשא ונתן ביד. אע"פ שהוא חייב לשלם אינו רשע אלא בן תשלומין הוא בלבד ומשביעין אותו כשאר הכשרין: **ט** *אסור [י]למסור האדם ביד עובד כוכבים בין בגופו בין בממונו. ואפילו היה רשע בעל עבירות ואפילו היה מיצר לו ומצערו. וכל המוסרו ביד עובד כוכבים בין בגופו בין בממונו אין לו חלק לעולם הבא: **י** אמותר להרוג המוסר [כ]בכל מקום ואפילו בזמן הזה שאין דנין דיני נפשות. ומותר להרגו קודם שימסור אלא כשאמר הריני מוסר פלוני בגופו או בממונו. ואפילו ממון קל התיר עצמו למיתה. ומתרין לו ואומרין לו אל תמסור. אם העיז פניו ואמר לא כי אלא אמסרנו מצוה להרגו וכל הקודם להרגו זכה: **יא** *עשה המוסר אשר זמם ומסר. יראה לי שאסור להרגו אלא אם כן הוחזק למסור הרי זה יענש שמא ימסור [ל]אחרים. ומעשים בכל זמן בערי המערב לענוש המוסרים שהוחזקו למסור ממון בני אדם ולמסור המוסרים ביד העובדי כוכבים לענשם ולהכותם ולאסרם כפי רשעם. וכן כל המיצר לציבור ומצערן מותר למסרו ביד העובדי כוכבים להכותו ולאסרו ולקנסו. [נ]אבל מפני צער יחיד אסור *לאוסרו. ואסור לאבד ממונו של מוסר ואע"פ שמותר לענשו שהרי ממונו [מ]ליורשיו: **יב** רודף שהיה [ר]רודף אחר חבירו להרגו או לדבר עבירה ושבר את הכלים בין של נרדף בין של כל אדם. פטור מן התשלומין. מפני שהוא מתחייב בנפשו שכיון שרדף התיר עצמו למיתה: **יג** נרדף ששבר כלים של רודף פטור. לא יהיה ממונו חביב מגופו. ואם שבר כלים אחרים חייב. שהמציל עצמו בממון חבירו חייב: **יד** מי שרדף אחר הרודף להושיע הנרדף ושבר את הכלים בין של רודף בין של כל אדם פטור. ולא מן הדין אלא תקנה היא שלא ימנע מלהציל או יתמהמה ויעיין בעת שירדוף: **טו** *ספינה [ג]שחשבה להשבר מכובד המשוי. ועמד אחד מהן והקל ממשאה והשליך בים פטור. שהמשא שבה

טו ספינה שחשבה להשבר וכו'. כתב ה"ה כתב הר"ת ז"ל אין כאן מלא וכו' וזהו מיהה אין יודה הרב דברי רבינו בלא טעם וראיה וכו' ועתה אפרש וכו'. כתב על זה נימוקי יוסף בפרק הגחל בתרא אמר המחבר מפני שאין דעת המחבר כמו שהגיד המגיד אפשר הרב שמתוך דבריו ניכר שאינו מדבר בלחוד דיוק שטוען אותה יותר מדאי ואז חשבה להשבר דמה בין זה למעשה דחמרא ויעוד

השגת הראב"ד

*ספינה שחשבה וכו'. ת"ל אין כאן לא מלא ולא תבלין שאין כאן דין רודף כלל ואין זה דומה למעשה דחמרא דפרק הגחל ודין זה שהטיל אינו אחד מחשבין על כולם כדאיתא בגמרא ע"כ:

א סמ"ג עשין סי' ע': ב סמ"ג שם: *[ס"ת למוסרון]: ג טוש"מ סי' ע"פ: ד סמ"ג שם עוד שם: ה שם:

משנה למלך

דנקט רבינו הכי לרבותא דאפילו טען המוסר כרי אם תפס הנמסר אין מוציאין מידו. אבל נראה שהדין מוכח מתש"ס רבינו בעל כפ"ז לקח כיס חבירו והבטיחו ליס אי אשמרו ביד אנס ואבד בעל הכיס אומר הכיס היה מלא והמוחזק אומר אינו יודע הרי הנתפס נשבע ונוטל ע"כ. ואע"ג דהתם נדון מדק ונתק מיירי ולא נדון מוסר מיהו בנעול הכיס ומסרו ליד אנס לא גרע ממוסר ואיירי מוסר ומה לנו אם הראה מעצמו או מסר כיס אחר אנס כנ"ל ודוק:

וש"ש רבינו **אם תפס** הנמסר אין מוציאין מידו. (א"ה עיין בדברי הרב המחבר בהשו' פכ"א מהלכות מלוה ולוה):

ח אין משביעין **את המוסר** וכו'. זה דבר פשוט מעצמו ומ"ש ה"ה. וכתב הרא"ש בתשובה כלל י"ז סי' ה' ישאלנה על לאה שטוענת על ראובן שמסרה ביד עכו"ם ומה הפסידה הרבה יקנא בירה בעבדים יקנא בהוכחות וראובן השיב נפלה לויקה כו'. תשובה כל מה שמוכל לאה לגרר בעדים שהפסידה בראובן תפיסה יפרע לה ושבע ראובן שאינו יודע שהפסידה יותר כו' יע"ש. ויקשה דהיאך מוסרין אותו בשבועה שהרי דין מסור יש לו ופסל לעדות ולשבועה. ואפשר לומר דלא משמע להו לאינשי לאיכא איסורא בהא כיון דלמירמא אימתא להגיל את שלו הוא דעביד ובידו לפוטרו מן הסר ודוק:

י מותר להרוג המוסר בכל מקום בו' ומתרין בו' **ואומרים** לו **אל תמסור** בו'. מבואר בפרק הגחל בתרא. וז"ל מרן הב"י סי' שפ"ח כתוב בתשובת הרשב"א סי' קפ"ח אם רגיל לעשות כן כל שאומר לעשות כאילו עשה יהרי הוא בכלל הנא לאוקמי בהיא דהא שילא אלא המתין לראות היעמדו דבריו כו' יע"ש וחילוקים אלו שכתב הרשב"א הוא כדי ליישב דלא מיקמי אמאי לא אמרינן הכי עבד אינש דגזיש ולא עבד וכדאמרינן בפרק כל הנשבעין (דף מ"ח) ועיין פ"מ ח"א סי' כ"א שבר אפרש סימן קכ"ב. ועיין במ"ש מרן הב"י סי' ל"ד אל"ב ודוק. כתב הריב"ש סי' תכ"ג ואפשר דגם זה

הגהות מיימוניות

עליו ס"ה ואיתא בגמרא בהדיא ע"כ: ז [ח] בפרק הבונם בעי אביי אי עשו תקנת נגזל בבבור אב לאו וקאי בתיקו יכל תיקו דבמינא לקולא עיין בתשובות סימן ט"ז וראב"ה כתב דאי תפס ביין דאין ההפיסה ברורה לא מהני אבל בס"ה כתב בכל דברי המחבר ולשונו ע"כ: [יריי יר"ת הולקים בשבועת הנמסר עיין בתוס' פ' הבונם (דף ס"ב) בד"ה עשו תקנת נגזל בבבור וכו'): **ח** [ט] עיין בהל' עדות סוף פ"א: **ט** [י] וכן ס"ה משמו: **י** [כ] כרב בהגא בשמשה לקיעה דהתוא מסיר וכן בברכות פ' הרואה ר' שילא אלקיה לההוא גברא דבעל בתיה אזיל אכיל ביה קורצא בי מלכא יבו' עד היה אזיל יקאטר חזי דקרי לבו המרי אטר האי רודף הוא והתירה אטרה הבא יהורגך השכים להורגו מהייה בקולפא וקטליה ע"כ: **יא** [ל] וכן ס"ה משמו וכן מורי רבינו ז"ל ועיין בסימן ט"ו: [מ] דילמא הוי ליה ברא מעליא יה"ל יבין רשע וצדיק ילבש וכן פר"ח ירב אלפס ודלא בנאן דשרי מכ"ש מגופו תדע לך דהא פ' הבונם קאי בתיקו אב עשו תקנת נגזל במסור ועיין שם בתשובה סימן ט"ו יבסס" ט"ז ע"כ: **טו** [נ] עיין בסימן ב' ע"כ:

בברכות

מגדל עוז

רבינו האי גאון ז"ל שפיסק אלוקו וגם הסכמת כל הראשונים והאחרונים נ"ע וכן כתב רב פלטוי גאון ז"ל והפרץ על מדומיו לפסול לגמרי אפילו האנוסים וכן משמע פרק זה בורר (דף כ"ה וכ"ז) גמ' מתני' דאלו הן הפסולין ר הרשעים פסולין ואין לך רשע גדול מזה אשר הוא רשע לגמרי וכן נפסק הדין בשתי שיטות: **ט** אסור למסור בו' עד מוצר לו ומצערו. פרק הגחל ומאכל (דף ק"ז): וכל המוסר בו' עד אין לו חלק לעולם הבא. פרק חלק בסנהדרין: **י** אמותר להרוג המוסר בו' עד שהרי ממונו רודף ליורשיו. פ' הגחל ומאכל: **יב** יד רודף שהיה רודף בו' עד ועיין בעת שירדוף. בגחקין פ' הגחל ומאכל ובסנהדרין פ' בן סורר ומורה (דף ע"ב): **טו** ספינה שחשבה להשבר מכובד המשוי עד והוסיעם: כתב הראב"ד ז"ל אין כאן לא מלא ולא תבלין וכו': ואני אומר בסבור הראב"ד ז"ל שפסק זה מכח הא דמ"ר ספינה שהיתה מהלכת בים ועמד עליה נחשול לטבעה בים פסק זה הספק וכן חשב הר"מ ז"ל מקולי והילה לי בו וכן עלה על דעתי בימי חרפי זמן רב עד שבדקתי דעת ר"מ ז"ל ומצאתי דרכי ודבריו ודברי מופלאים בכמה דרכים שכתבתי מקצתם בזה המיכוד ומצאתי דין הספינה הסיה עם דין החשבון לפי ממון אשר מיירי שהטילו מדעת כולם אבל זה הטיל אחר מדעתו לקבל מעליהם ולכך כתבו שם ר"מ ז"ל עם הדברים שיטולין להסכים יכבר כתבו פ' י"ב דהלכות גזלה ואבדה על פי הברייתא והסוגיא האמורה שם וגם אני מצאתי ועיינתי שם כל הלוקח מן אחר לבי ודאי ובדוק שזה הדין דין ממוכש היה לי לר"מ ז"ל ממקום שאין אני יודעין עדיין ואף שיש לי לדמות זה להא דגרסינן פ' החובל (דף נ"ח:) שור העומד להריגה ואילו העומד לקילה דפטרינן ליה מלשלם ממון הנחוק ומחייבינן ליה בחה שהפקיע ממני המליה דשתעינן מינה תרתי חדא דהקודם זכה בחנוה ועוד דאינו חייב ממון מ"מ לאו מדין רודף אחת ועוד יש לי לדון מהכיא האסיקנא לגבי מעוברת ילדה ותתקשה בלידתה שמצילין אותה בנפשו של ולד ומתחבים אותו אבר אבר כדאיתא ס"פ בן סורר ומורה (דף ע"ב:) ואע"פ שאין דומין נפש מפני שהוא רודף וכן כתבה הר"מ ז"ל פ"ח דהלכות רוצח ושמירת נפש אלמא מדמינן מילתא

מפי השמועה למדו שזה שאסר הכתוב וכו' בין בשר בחמה בין בשר חיה. קשה ממ"ש נפ"ט מהלי' מאכלות אסורות דבשר חיה אינה אלא מד"ס וי"ל דהתם קושטא דמילתא קאמר שפסק כר"ע אבל מ"מ כיון דחזינן בגמרא (חולין קט"ז.) דליי איקלע לבי (יוסף ריסבא) ואמר אמריה דר"י בן בתירא הוה ואמינא דילמא דרש להו כר"י הגלילי מעתה כשיעמוד כ"ד ואמר בשר חיה מותר מן התורה אלא שאני נאסור אותו מפני סייג כבר אפשר שיהיה גורע אם יהיה במקום שנוהגין כרבי יוסי הגלילי וכדי ליקח משל בדבר דשייך ביה גורע ושייך ביה מוסיף נקטה בענין זה ולא חשש שנגוע לטעות מכאן לענין הדין מאחר שבמקומו (ספק) כר' עקיבא דהיה אינה מן התורה:

פ"ג א מי שאינו מודה בתורה שבעל פה וכו'. זה דעת רבינו וכ"כ בפירוש המשנה פרק הנחנקין:

ב ולא מעלין אותו והרי הוא כשאר וכו'. נראיתא בפרק אין מעמידין (דף כ"ו:) האפיקורסים והמסירות והגהפכים לע"ז מורידין ולא מעלין אותן כלומר מן הבור מקורות המוסרים ממון מבריהם לאנס ומשמע בגמרא דהיינו להכעיס דשביק היתרא ואכיל איסורא אבל בפיאנון מצוה להגילוי יאסור לעמוד על דמו וכ"כ רבינו פרק רבינו מהלכות רוצח ושמירת נפש. ועל מ"ש ולא מעלין הקשו בגמרא השתא (אחיסי אחתינן) אסוקי מנעיל ומילנו שאם היה כולם בנור מכלנו ואמר בעינן לאחיסי ברי מאינרא ועוד מילנו מילוים בהתנולות כיולא בו נאמרו שם:

ג במה ד"א באיש שכפר בתורה שבע"פ וכו'. זה דעת רבינו וכ"כ בפירוש המשנה נפ"ק דחולין:

ד אבל זקן ממרא האמור בתורה הוא חכם אחד מחכמי וכו'. מפירוש בסנהדרין פרק הנחנקין (דף פ"ז.) כמו שיתבאר בסמוך. ומ"ש שיש בידו קבלה ודן פירוש שיש בידו קבלה ויאמר כך קבלתי או שהוא דן באמת מהמדות שהתורה נדרשת בהן. ומ"ש מתורה ויש לי חלק לעוה"ב בפרק גנבי הדין (דף מ"ג:) שמעו שכל מי שיוצא ליהרג אומרין לו הסתיה לפי שכל המתיה יש לו חלק לעוה"ב וכתב רבינו בזקן ממרא שמתיה ויש לו חלק לעוה"ב נאפוקי ממי שאינו מודה בתורה שבע"פ שאינו אין לו חלק לעוה"ב: אף על פי שהוא דן והם דנין הוא קבל והם קבלו הרי וכו'. שם (דף פ"ם.) אמר רב כהנא יבו' אינו נהרג עד שיאמר כך הוא בעיני והן אומרים מפי השמועה יבו' ור' אלעזר אמר אפילו הוא אומר מפי השמועה והם אומרים כך הוא בעיניו נהרג כדי שלא ירבו מחלוקות בישראל ומקיקנא לדרב כהנא בפיינבא יקם ליה הלכה כרבי אלעזר חבו שכתב רבינו אע"פ שהוא דן והם דנים דהיינו הוא אומר כך נראה בעיני והם אומרים כך נראה בעיניו הוא קבל והם קבלו ר"ל דהיינו הוא אומר מפי השמועה והם אומרים מפי השמועה ילינו דלא כרב כהנא ומתילא משמע דה"ה לאם הוא קבל והם דנין שנידון בזקן ממרא ובפ' ד' כתב רבינו כן בפירוש ובאן כתב בכללי הדין ולא חשש לפרטיו: **ואם רצו ב"ד למחול על בבודן וכו'.** שם אמר ר' יאשיה שלשה דברים כתב לי יצירא מאנשי ירושלים בעל שמחל על קנייו קנייו ממול בן סורר ומורה שרצו

מותרת חוץ מן העז. ויבא אחר לומר אף בשר העז מותר בחלב פרה או הכבשה שלא נאמר אלא אמו שהיא מינו. ויבא אחר לומר אף בחלב העז שאינה אמו מותר שלא נאמר אלא אמו. לפיכך נאסור כל בשר בחלב אפילו בשר עוף. אין זה מוסיף אלא עושה סייג לתורה וכן כל כיוצא בזה:

פרק שלישי

א מי שאינו מודה בתורה שבעל פה אינו זקן ממרא האמור בתורה. אלא הרי זה בכלל האפיקורוסין [ומיתתו בכל אדם]: **ב** מאחר שנתפרסם שהוא כופר בתורה שבעל פה [מורידין אותו] ולא מעלין והרי הוא כשאר כל האפיקורוסין והאומרין אין תורה מן השמים והמוסרין והמומרין. שכל אלו אינם בכלל ישראל ואין צריך לא עדים ולא התראה ולא דיינים [אלא כל ההורג אחד מהן עשה מצוה גדולה והסיר המכשול]: **ג** במה דברים אמורים באיש שכפר בתורה שבעל פה במחשבתו ובדברים שנראו לו. והלך אחר דעתו הקלה ואחר שרירות לבו וכופר בתורה שבעל פה תחילה כצדוק וביתוס וכן כל התועים אחריו. אבל בני התועים האלה ובני בניהם שהדיחו אותם אבותם ונולדו בין הקראים וגדלו אותם על דעתם. הרי הוא כתינוק שנשבה ביניהם וגדלוהו ואינו זריז לאחוז בדרכי המצות שהרי הוא כאנוס ואע"פ ששמע אח"כ [שהוא יהודי וראה היהודים ודתם הרי הוא כאנוס שהרי גדלוהו על טעותם] כך אלו שאמרנו האוחזים בדרכי אבותם הקראים שטעו. לפיכך ראוי להחזירן בתשובה ולמשכם בדברי שלום עד שיחזרו לאיתן התורה: **ד** [2]אבל זקן ממרא האמור בתורה הוא חכם אחד מחכמי ישראל שיש בידו קבלה ודן ומורה בדברי תורה כמו שידונו ויורו כל חכמי ישראל שבאת לו מחלוקת בדין מן הדינים עם בית דין הגדול. ולא חזר לדבריהם אלא חלק עליהם והורה לעשות שלא כהוראתן. גזרה עליו תורה מיתה ומתודה ויש לו חלק לעולם הבא. אף על פי שהוא דן והן דנים הוא קבל והם קבלו הרי התורה חלקה להם כבוד. ואם רצו בית דין למחול על כבודן ולהניחו אינן יכולין כדי

א טוש"ך סי' רמ"ו סמ"ג נאחון קס"ג: ב סמ"ג נאחון סי' י"ג:

נדנרי רבינו מדידיה אדידיה שכתב פ"ט מהלי' מאכלות אסורות וכן בשר חיה ועוף בין בחלב חיה בין בחלב בהמה אינו אסור באכילה מן התורה והכא כתב דבשר חיה מה"ת ותמהתי על הרלב"ד ז"ל למה לא הסיגו בזה. וחירוץ דבר זה דבשר חיה הוי פלוגתא דר"ע ור"י הגלילי ולגבי הלכתא פסק כר"ע דהלכתא כוותיה מחבירו אבל המשל שהביא לא חשש להכניסו אליביה דר' יוסי הגלילי משום דאליביה מוסיף ועוקר בבשר בחלב ובטעם המוסיף משום דכי היכי דחיה הוי מן התורה אע"ג דלא כתיב בהמה כדי שנאמר חיה בכלל ואפ"ה הוי מן התורה אף בשר העוף הוי מן התורה והוי מוסיף ובטעם הגורע משום דלא כתיב בהמה ולפי שהמשל שייך טפי שפיר אליבא דריה"ג נקיט אליביה סמך על מה שכתב במקומו שהוא לענין הלכה. וכתבתי זה לפי שראיתי משתבשים בדברי רבינו.

פ"ג א מי שאינו מודה וכו'. כל הני נזכרו בפ' חלק ועליהם אמרו מורידין ולא מעלין. ובפ' אין מעמידין תני ר' אבהו קמיה דר' יוחנן העכו"ם ורועי בהמה דקה לא מעלין ולא מורידין אבל האפיקורסין והמסורות והמומרים מורידין ולא מעלין ובפ"ק דר"ה נשנו יחד האפיקורסין והמומרים והמסורות:

ג בד"א באיש שכפר בתורה וכו'. ענין תיוקי שנשנה לענין העכו"ם נזכר בפס' שנת. נראה שכתב רבינו זה ללמד זכות על הקראין אבל הנמצאים בזמנינו זה אם היה אפשר בידינו להורידן היה מצוה להורידן שהרי בכל יום אנו מחזירין אותם למוטב ומושכין אותם להאמין תורה שבע"פ והם מחרפין ומגדפין את בעלי הקבלה ואין לדון את אלו בכלל אנוסים אלא כופרים בתורה שבע"פ וכבר האריכתי בתשובת שאלה על ענינם:

ד אבל זקן ממרא וכו'. פ' אלו הן הנחנקין בגמרא זקן ממרא ע"פ כ"ד שנאמר כי יפלא ממך דבר למשפט וכו' תלמיד שהורה לעשות פטור ממלא מומרו קולו ת"ר כי יפלא ממך דבר במופלא שבבר"ד הכתוב מדבר ממך זה יועץ וכו' למדנו שלא תיבה תורה אלא מופלא ומומתה לב"ד: **אע"פ שהוא** דן וכו'. הכי משמע פשטה דמתני' דתנן כך דלשתי וכך דלשו חבירי כך למדתי וכך למדו חבירי ומשמע שאם הוא אומר מפי השמועה והם אומרים כן נראה בעיניו אינו נעשה זקן ממרא והיינו שלא הרגו את עקביא בן מהללאל לפי שהוא היה אומר מפי השמועה. וקשה דמ"כ לא פסק כרב כהנא דאמר אינו נהרג עד שיאמר כך הוא בעיני והן אומרים מפי השמועה ולא כר' אלעזר דאמר אפילו הוא אומר מפי השמועה והם אומרים כך הוא בעיניו נהרג כדי שלא ירבו מחלוקות בישראל. וי"ל דלעולם כר"ש פסק ונקט ליישא דמתני' ומתני' הכי מתפרשא דהוא אומר מפי השמועה והם אומרים כך הוא בעיניו ורב כהנא תיתוב מדתניא שלשה דברים הם לי יצירא מאנשי ירושלים בעל שמחל על קנייו קנייו ממול בן סורר ומורה שרצו אביו ואמו למחול מוחלין לו זקן ממרא שרצו בית דינו למחול לו מוחלין לו וכשבאתי אצל חכמי שבירושלים על שנים הודו לי יעל זקן ממרא לא הודו לי כדי שלא ירבו מחלוקות בישראל ומדאתי עמהא משום שלא ירבו מחלוקות בישראל משמע דאפי' הוא אומר מפי השמועה והם אומרים כך הוא בעיניו נהרג וכ"כ רבינו לקמן: אין

לחם משנה

הם שזה הדבר מן התורה הוא מותר אלא שהם אסריהו הרי זה נקרא גורע דאם טעתא היא כיון דאמרת דהיכא דמן התורה מותר והם אמרו שמן התורה אסור אע"פ שהם אסריהו נקרא מוסיף מפני שאומרים שהאיסור היא מן התורה ועשו לאיסור דבריהם איסור של תורה ולא אמרי שהאיסור של דבריהם וכו' ג"כ כשהוא אסור מן התורה והם אמרי שהאיסור היא מדבריהם ולא מן התורה נקרא גורע שעשו לאיסור של תורה אסור של דבריהם ונדעיהו מאיסורו וכיון שכן קשה על רבינו למה שם במשל שאם יבא ב"ד ויתיר המיה נקרא גורע ליישמעינן רבותא אפילו יאסרו ב"ד המיה אלא שאמרו שאינה אסורה מן התורה אלא מדבריהם נקרא גורע. אבל הר"א ז"ל בהשגות סובר דכיון דב"ד אסרוהו אע"פ שאמרו שהוא דבר תורה ממש אין זה נקרא מוסיף דהא רבנן אסמכוהו אקרא ועשאוהו כשל תורה ממש וכבר הגין הרב כ"מ בפר רבינו. וכמה

מגדל עוז

מי בני ביינה מו לא. ובמסכת רחש הבנה פ' ראיתי בית דין פלוגתא דר' אליעזר ור' יהושע לגבי תמטא. בסנהדרין פרק הנחנקין בגמרא דזקן ממרא ירבו כזה הדעות ואלו ואלו דברי אלהים חיים הם ירבו אחד לכל ואחת יורה דרכו:

פ"ג א ב מי שאינו מודה בו' יהסיר המכשול. בסנהדרין פרק חלק (דף נ"ט): **ג בד"א באיש שכפר בתורה** בו' עד שיחזרו לאיתן התורה. במסכת ע"ז (דף כ"ו) פרק אין מעמידין הסרים בן ר"מ מדעת רבותיו ז"ל וגדולי הראשונים יב"כ כ"מ ז"ל מקומי: **ד אבל** זקן ממרא האמור בתורה בו' עד ולפיכך גזרה עליו תורה מיתה. בסנהדרין פרק הנחנקין (דף פ"ז פ"ח): ומתודה ויש לו חלק לעולם הבא וכו' עד כדי שלא ירבו מחלוקות בישראל. בסנהדרין פרק אלו הן הנחנקין יפרק חלק:

הגהות מיימוניות

פתח לברך ברכת בתנים לא יאמר היאיל יפתחתי לבדך איפוף משלי כגון ה' אלהי אביתיכם ח"ל לא תוסיף ואותה ברייתא כמ"ד לולב צריך אגד לפיכך פר"ש שאין לחתש לה דהאי לחודיה קאי יהא לחודיה קאי בדמפרש פרק הנתקין. ובוכחים פ' התערובות משמע דהיתן במתנה אחת אם נתני בארבע עבר על בל תוסיף יהיתן בכתן ארבע אם נתנן באחת עבר על לא תגרע יכן ארבע טטפות שבתפילין אם עשה ה' עבר על בל

ע"ב וכסי' ע"ה ורבינו הרמ"א כתב שכן עיקר מיהו יש מי שאומר דבמזיק דנין דין זה אף במקום דלא הו"ל למידע דלא היה לו להזיק בידים [ורמיס מסמ"ג עסין ע' שכתב כסרמב"ם לע"ג דבדין מחויב שנופס לא ס"ל כוומיס כמ"ש סס"ך] :

הערה ידוע לכל קוראי הדורות שבזמן הקדמון במדינות הרחוקות לא היה לאיש בטחון בגופו וממונו מפני השודדים והאנסים אף שנשאו עליהם שם משרה כידוע גם היום מאיזה מדינות מאפריקא השוד והחמס שפחות המסשלה עושים ועל טוב יזכרו מלכי אירופא וביחוד אדונינו הקיר"ה מרוסיא ואבותיו הקיסרים ומלכי בריטניא שפרשו כנפי ממשלתם בארצות הרחוקות למען יהי לכל איש ואיש בטחון על גופו וממונו באופן שהעשירים לא יצטרכו להסתיר עצמם שלא ישללו ממונם ויהרגו אותם ועל זה סובב הולך כל דיני מסור ומלשין שכש"ס ופוסקים כאשר נבארם בס"ד כי המסור ומלשין את חבירו לפני שודדים כאלה הלא רודפו בגופו וממונו ולכן ניתן להצילו בנפשו :

ח המסור ממון בידי אנס בין אנס כותי בין אנס ישראל חייב לשלם מהיפה שבנכסיו כדין מזיק כל מה שלקח ממנו האנס אע"פ שהמסור לא נשא ונתן בידו אלא הראה להאנס ממונו של זה דוהו מדיני דגרמי שנתבאר בסי' שפ"ו ואפילו לא הראה לו המקום אלא א"ל להאנס המקום שמונח ממונו של זה והאנס לקחם חייב כמו בדן את הדין דחייב בדיבור בעלמא וה"ה אם הראה לו קרקע של חבירו ואנסה חייב לשלם [ס"ך] ומשלם מטיב כשמשלם בקרקע אבל כשמשלם בממלטלין כל מילי מיטב הוא כמ"ש בסי' תי"ט :

ט בד"א כשהראה המסור מעצמו אבל אם אנסוהו להראות והראה ה"ז פטור מתשלומין ואפילו לדעה שנתבאר בסי' שפ"ו דגרמי דינא הוא ולא קנסא ומזיק חייב גם באונס מ"מ בזה פטור באונס מטעם שכתבנו שם בסעיף י"א ולכן אם לא אנסוהו על של חבירו אלא אנסוהו להראות שלו והראה של חבירו חייב ואף שהראה שלו ושל חבירו מפני דבזה לא שייך הטעם שבארנו שם ולפיכך אם האנס גזר עליו להביא לו יין או תבן וכיוצא בדברים אלו ואמר הרי יש לפלוני אוצר של יין או של תבן במקום פלוני והלך האנס ולקחם חייב לשלם שהמציל עצמו בממון חבירו חייב אבל אם אנסוהו להראות ממון של פלוני בין שא"ל שיש לו איזה טענה על הפלוני ובין שלא א"ל שום טענה עליו [סמ"ע] והוכרח להראות מפני האונס ה"ז פטור דאנוס הוא :

י וכתב רבינו הרמ"א דאונס לא מקרי אלא הכאות ויסורים אבל לא אונס ממון עכ"ל וכן משמע מלשון הרמב"ם והכי מסתברא דכיון דאסור להראות ממון חבירו כשאונסים אותו על שלו א"כ כיון דעיקר האונס הוא על ממונו אין לו להציל עצמו בממון אחרים ויש חולקים בזה דודאי כשאונסים אותו בשלו אסור להציל עצמו בשל אחרים אבל כשאונסים אותו בשלו כדי שיגיד על של אחרים למה יפסיד את שלו הרי עיקר האונס הוא על של אחרים וזהו דעת הרמב"ן והרשב"א והרא"ה ז"ל ויכול לומר קים לי כדעה זו ופטור מלשלם [ס"ך] :

יא י"א דזה שנתבאר דבאנסוהו על שלו והראה על של חבירו חייב לשלם זהו כשהיה לו הדבר שאנסוהו עליו כגון שאנסוהו להראות להם ממון והיה לו ממון והראה על ממון חבירו או שאנסוהו להראות להם יין ושמן והיה לו והראה על של חבירו אבל אם לא היה לו הדבר שאנסוהו עליו פטור אף שהיה יכול לפייסם בדבר אחר שיש לו כגון שאנסוהו על ממון ולא היה לו ממון והיה לו יין ושמן והיה יכול לפייסן בהיין או בהשמן פטור [רש"ל וט"ז] ואף גם באנסוהו להראות ממון חבירו שפטור אם הראה זהו דוקא כשאנסוהו להראותם ממונו של פלוני אבל באנסוהו להראותם גוף חבירו כדי שיכוהו אסור להראותם בכל עניו ואע"פ שיהיה ביכלתו להציל גופו ע"י נתינת ממון מ"מ אסור להראותם ואם יכוהו לזה יציל א"ע בממון של עצמו [סס] וכ"ש אם אין ממון לאותו פלוני ורוצים לתפסו עד שיפרוהו קרוביו שאסור להראותו להם ואסור לגרום היזק לקרוביו [סמ"ע] :

יב כתב רבינו הרמ"א דאפילו יסרוהו ולא א"ל על מה והראה ממון חבירו חייב עכ"ל ויש מי שאומר דדוקא כשניכרים הדברים שלא הכוהו כשביל ממון מתחלה וא"כ הציל א"ע בממון חבירו וחייב לשלם אבל אם אינו ניכר כיון דאנוס הוא יכול לומר סבור הייתי שמיסרין אותי להראות להם ממון [ס"ך] ומה הייתי יכול לעשות כיון שאין לי ממון לפייסם והוה כמו שאנסוהו להראות ממון אחרים :

יג כל נזק שבא על האדם אסור לסלק ממנו הנזק באופן שבזה יניע נזק לחבירו דאסור להציל עצמו בשל חבירו ואם מציל עצמו בשל חבירו חייב לשלם לחבירו כמ"ש בסי' עד"ר אבל קודם שבא הנזק רק שרואה שהנזק מוכן לבא עליו מותר להציל עצמו שלא יבא הנזק עליו אע"פ שע"י זה בא הנזק לאחר וכך איתא בירושלמי בהמניח ראה אמת המים שוטפת ובא לתוך שדהו עד שלא נכנסו המים לתוך שדהו רשאי לפנותן למקום אחר משנכנסו אין רשאי לפנותן והטעם דכל זמן שלא בא הנזק אינו מביא הנזק לשל חבירו אלא מציל א"ע שאינו מניח את הנזק לבא אצלו כגון שסותם פתחי שדהו וממילא יבא הנזק למקום אחר אבל כשכבר בא הנזק ומפנהו למקום אחר הלא עושה בידים נזק לאחר ואנסים שהטילו מס על עשרה אנשים פלוני ופלוני וכו' אסור להם לברוח אם ע"י בריחתם ימילו על אחרים דזהו הצלת עצמו בממון חבירו אבל אם יודעים

סותרות אין לנו להשגיח על מה שאמרה האשה בפעם הראשון רק מה שאמר הבעל שימית עצמו ולא אמרה גם הבריחה ואיום ההריגה, כי אין להחזיק זה לשויה אנפשה חתיכה דאיסורא מאחר שבאה לב"ד אדרבה שיתירוה בדבריה הראשונים ועל פיה לבד שכן היתה סבורה, ולכן כיון שלדברי העדים היתה אנוסה לחזור אליו מצד אונס הריגה והאיום על הקרובים כדבריה בפעם השני כשחקרוה הב"ד אין לאוסרה מצד שלא אמרה זה בפעם הראשון, ויש לתלות שודאי היה איזה טעם מה שלא אמרה זה בפעם ראשון, ובכל אופן אין להכחיש העדים בשביל מה שלא אמרה תחלה, שענין שיוי אנפשה חד"א ל"ד לענין הודאת בע"ד בממון אף אם נימא שהוא כהודאה שלא היה לה אונס זה דהריגה, ובפרט שאין לנו לומר זה אלא דיש לתלות שהיה לה איזה טעם על מה שלא אמרה אז גם זה.

וגם יש לצרף הא דהיבם הוא מומר דלשיטת הגאונים אינו בדין אחיו שלכן אף שלא נתברר ממש משום דמה שמחלל שבת אפשר הוא לתיאבון, ומה שלא הלך לביהכ"נ מעולם אפשר שהוא רוצה להתראות כאינו יודע משום דיני תורה כדי למצא חן בעיני ראשי המדינה ולכן הוא גם פרוש מן הצבור, אבל הא שאלך ואמסור היה שגור על פיו וגם איים בזה שיעליל עלילות ואף על החכמים שבקשו אותו שיתן חליצה לא הסתפק במה שיאמר שלא יתן אלא צעק שיביא משטרה לתפוס אותם בעלילות דברים יש להחשיבו מסור, שג"כ מסתבר שאינו בחשיבות אחיך כמו מומר, דהא פסול לכתוב סתר"מ כדאיתא בגיטין דף מ"ה משום דנחשב אינו בקשירה משום דהוא כפורק עול כדפרש"י, וברמב"ם פ"א מתפילין הי"ג כתב בטעם שפסולין מומר ומסור לכתיבת סתר"מ משום שנאמר וקשרתם וכתבתם כל שמוזהר על הקשירה ומאמין בה הוא שכותב עיי"ש, הרי שמחשיב למסור לאינו מאמין בקשירה אף שהוא מקיים כל המצות ומניח תפילין והוא משום דא"א למאמין באמת שירשיע כל כך להיות מסור, וא"כ הרי הוא כמומר שאין להחשיבו אחיך גם לא לאיסור ריבית, וממילא גם מסור לשיטה זו הוא כמומר גם שלא תזקק לו ליבום לשיטת הגאונים. וכן סובר הגר"א דבסימן ב' ס"ק כ"ד ביו"ד על היש מכשירין שחיטת מסור הקשה ממה שפסול מסור לכתיבת סתר"ם ומסיק אלא דלדעת הרמב"ם יש להכשיר דיליף מקרא דוקרא לך. וכוונתו דאף שדינו כמומר אין דינו כמומר לע"ז. אבל בחדושי רעק"א סימן קנ"ט כתב בפשיטות דמסור מקרי אחיך ומה שהיו מורידין אותו הוא מטעם דהר"ל רחוף שלכן להרמב"ן אסור להלוותו בריבית ולהטור יהיה מותר משום דלא קרינן בו וחי אחיך עמך וא"כ אף להטור הוא אחיך לענין יבום אף להגאונים ונמצא שיהיה חלוק במסור אליבא דהגאונים בין הגר"א ובין רעק"א. אבל תמוה שיטת רעק"א דא"כ מ"ט פסול לכתיבת סתו"מ דרחוף ואף רוצח ממש לא מצינו שיפסל לכתיבת סתו"מ כקושית הגר"א. אך אולי סובר כהט"ז אר"ח סימן ל"ט סק"א דכתב דפסול מסור לכתיבת סתו"מ הוא רק מדרבנן ומטעם זה כתב הפמ"ג שם דנאמן לשאר איסורין וזהו אולי הטעם להיש מכשירין שחיטת מסור אף שלא יסברו כהרמב"ם, ולפ"ז אין להקל לענין איסור יבמה לשוק. עכ"פ קצת צרוף איכא דהוא להגר"א שמסתבר כוותיה. אליבא דהגאונים כדכתבתי.

ולכן לדינא יש להתירה לשוק בלא חליצה וטוב לעוררם להחכמים בגרוזיא בדבר סתירת שני המכתבים שלהם.

ידידו מוקירו,

משה פיינשטיין

סימן נ

בדבר אשה שניסת בערכאות בלא גט אם יש להשתדל שתקבל גט להסיר איסור א"א וריבוי ממזרים

י' מנ"א תשכ"ז.

מע"כ ידידי הרב הגאון המפורסם מוהר"ר בן ציון בלעך שליט"א.

הנה בדבר האשה שניסת בערכאות קודם שנתגרשה בגט פטורין כדת, והשתדל כתר"ה אשר בעלה הראשון יתן גט ושהאשה תקבל הגט, דבר גדול עשה כתר"ה לסלק איסור א"א ממנה שבשביל זה אנדרלמוסיא בא לעולם כפרש"י בחומש ריש פ' נח אף שישאר עליה איסור סוטה לבועל אף אם היא כבר אינה ראויה להוליד בנים, ואם היא ראויה לבנים הרי הציל מממזרות שזהו ודאי תקנה לכל ישראל שהרי הממזרים ינשאו לכשרים בידיעה ושלא בידיעה ויתרבו ממזרים ח"ו. ומה שהביא כתר"ה מספר שואל ומשיב ח"א סימן ה' שכתב בעובדא כזו שלא יזדקקו ב"ד לסדר לה גט משום שיש לחוש